

Δεκέμβριος 2006 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2007 (**16**)

απόψεις, κριτική, ματιές, επεμβάσεις

i) αγριολόγος...(ο): [Μετανάστες: Πολιτισμού βαθμολόγηση](#) **ii) Κριτική Βιβλίου.** Μαρία Πετρίτση: [Rod Jones: «Night Pictures» \(«Images de la nuit»\)](#) **iii) Μνήμη.** [Δαμοδός Βικέντιος \(1700-1752\)](#) **iv) Θεωρία.** Λίτσα Χατζοπούλου: [Ένας ορισμός και σκόρπιες σκέψεις](#) **v) Δοκίμιο.** Ομάδα «Ανορθογραφίες»: [Η γλωσσική \(α\)συνέχεια](#) **vi) Αποψη.** Κώστας Κουτσοурέλης: [Η αποικιοποίηση των λέξεων](#) **vii) Ξεχωρίσαμε στον Έντυπο Τύπο.** Πάσχος Μανδραβέλης: [Η πολιτική στα χρόνια του διαδικτύου](#) **viii) Μόνιμη συνεργασία Περιοδικό HETERON 1/2:** Τάσος Ψαρράς: [Πορεία στο νότο, παρά μ' ένα νέγρο θερμαστή](#)

λογοτεχνικά κείμενα

ix) Μαίρη Αλεξοπούλου x) Θεοδόσης Βολκώφ xi) Γιώργος Μαζαράκης xii) Φαίδων Θεοφίλου xiii) Χρήστος Φασούλας xiv) Σταυρούλα Σκαλίδη xv) Κώστας Χατζηζαμάνης xvi) Θεωρή Βοριάς xvii) deProfundis xviii) Γεώργιος Βιζυηνός xix) Οδυσσέας Ελύτης xx) Γιώργος Ιωάννου xxi) [Διαβάστε τα κείμενα των συνεργατών μας \(συνεχή ενημέρωση\) | ΝΕΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ \(+ Δελτία Τύπου, συνεχή ανανέωση\) | ΟΙ ΣΤΑΧΤΕΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ](#)

[αρχή σελίδας](#)

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς...(ο)

Μετανάστες: Πολιτισμού βαθμολόγηση

Ψυχολογικά προβλήματα. Η αθέατη όψη των προβλημάτων των μεταναστών. Η όψη που βρίσκεται στη σκιά της δημοσιότητας και για την οποία οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα Ελλάδας έχουν λόγο και στοιχεία να παρουσιάσουν. Ποιος άραγε αναλογίστηκε πως μετανάστες και

πρόσφυγες βιώνουν σε τέτοια ένταση τις δυσκολίες προσαρμογής τους στην ελληνική πραγματικότητα που τους φέρνει στα όρια της ψυχασθένειας. Ίσως, κανείς...(ολόκληρη η παράγραφος από την [ιστοσελίδα Γιατροί Χωρίς Σύνορα](#) στο άρθρο τίθεται το (αφελές;) ερώτημα: ***Ποιός άραγε αναλογίστηκε πως μετανάστες και πρόσφυγες βιώνουν σε τέτοια ένταση τις δυσκολίες προσαρμογής τους στην ελληνική πραγματικότητα που τους φέρνει στα όρια της ψυχασθένειας. Ίσως, κανείς...***

Πολλές οι εστίες τους. Στη πλατεία Ομονοίας, το Μεταξουργείο, την Κυψέλη, το Παγκράτι: Πολωνοί στη Μιχαήλ Βόδα, Ρώσοι στην Κουμουνδούρου, και Έλληνες Μουσουλμάνοι στο Γκάζι. Η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Λάρισα, η Πάτρα και άλλα αστικά κέντρα., οι περισσότερες περιοχές της επαρχίας, σχεδόν σε όλη την Ελληνική επικράτεια υπάρχουν «κοινωνίες» μέσα στη κοινωνία, «πόλεις» μέσα στις πόλεις. Η σχηματοποίηση ενός νέου χαρακτήρα, η Ελλάδα βιώνει ένα πολυπολιτισμικό γίνεσθαι, ήδη πραγματικότητα σε άλλες ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες. Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Μετανάστευσης (ΙΜΕΠΟ), βασιζόμενα στην απογραφή του 2001, καταγράφονται 762.191 άτομα που κατοικούν στη χώρα χωρίς ελληνική υπηκοότητα, αποτελώντας το 7% του συνολικού πληθυσμού. Από αυτούς οι 690.000 είναι υπήκοοι τρίτων, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρών. Επίσης για το 2004 -χρονολογία που συντάχθηκε η έκθεση- ο αλλοδαπός πληθυσμός από τρίτες χώρες ανέρχεται στις 900.000, αν συμπεριληφθούν -με μετριοπαθείς υπολογισμούς- οι παράνομοι μετανάστες. Αν τώρα προστεθούν και οι μετανάστες που έχουν κάρτα ομογενή, τότε ο αριθμός ανεβαίνει στους 1.150.000 ανθρώπους. Δηλαδή το 10,3% του συνολικού πληθυσμού! Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΗΕ, το 2015 ο πληθυσμός της Ελλάδας θα είναι 14 εκατομμύρια, εκ των οποίων το 20% θα είναι αλλοδαποί από χώρες εκτός Ε. Ένωσης.

Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση αυτός ο πληθυσμός να περιθωριοποιηθεί, πρέπει να γίνουν έμπρακτες προσπάθειες σε όλους τους τομείς και κυρίως μέσω της δημόσιας εκπαίδευσης, πρέπει να καλλιεργηθεί πνεύμα αλτρουισμού και αλληλεγγύης προς ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό μας γίνεσθαι. Ο Τροχός δεν γυρίζει πίσω, όλες οι κοινωνίες-κράτη του πλανήτη γίνονται αναπόφευκτα πολυπολιτισμικές. Δεν γίνεται αλλιώς. Ας το συνειδητοποιήσουμε το συντομότερο. Εκεί βρίσκεται το Μέλλον της Ανθρωπότητας. Εμείς πάντως σαν χώρα χρωστάμε στους μετανάστες ήδη πολλά...

Διάβασα ένα ενδιαφέρον και άκρως συγκινητικό και γεμάτο αλήθειες κείμενο του [Γιάννη Τριάντη στη εφημερίδα «Τα Νέα»](#). **Ανάμεσα σε άλλα αναφέρει και μας υπενθυμίζει τα εξής:**

«Ορεινά χωριά της Ελλάδας ζαναζωντάνεψαν λόγω της εγκατάστασης ξένων μεταναστών. Αυτό επισημάνθηκε σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Εάν δεν ήταν οι ξένοι μετανάστες, κατά το μεταξύ δύο απογραφών διάστημα 1991-2001, ο πληθυσμός θα εμφάνιζε αύξηση 13.000 ατόμων, ενώ με καταγεγραμμένους τους μετανάστες η Ελλάδα εμφάνισε αύξηση 700.000 ατόμων».

συνεχίζει:

«[...]η συμβολή των οικονομικών μεταναστών στην απασχόληση εκτιμάται ότι ανέρχεται στο 10,2%. Ιδιαίτερα σημαντική (7,6%) είναι στον κλάδο του οικιακού προσωπικού, καθώς και στους κλάδους των κατασκευών (35,8%), των ξενοδοχείων και των εστιατορίων. Οι εργαζόμενοι αυτοί αμείβονται λιγότερο από τους Έλληνες. Ωστόσο, 6 στους 10 διαθέτουν καταθέσεις σε τράπεζες - σε ποσοστό 90%, ελληνικές!»

«[...]Τα γιατί έχουν πλημμυρίσει από αλλοδαπούς εργάτες και τεχνίτες. Στα χωράφια

απασχολούνται χιλιάδες ξένοι. Και τα καλοκαίρια, στα ξενοδοχεία των νησιών, στις ταβέρνες, στις καφετέριες της νεολαίας, όλο το ζόρι της λάτρας και του σερβιρίσματος το τραβάνε ιδροκοπώντας[...]

και τελειώνει με τις εξής αλήθειες:

«Χρωστάμε, λοιπόν, σ' αυτούς τους ανθρώπους. Δεν μας χρωστάνε. Δεν μας τρώνε τα μεροκάματα και δεν αυξάνουν την ανεργία, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι. Κι εμείς, τους έχουμε μονίμως στην μπούκα του κανονιού: για να αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου στις επόμενες δημοτικές εκλογές, όπως τους υποσχέθηκε η κυβέρνηση, θα πρέπει να κάνουν χίλιες τούμπες στο λεπτό και να τρέχουν φορτωμένοι στον ανήφορο, φορώντας στενό παπούτσι!».

[Ολόκληρο το άρθρο του εδώ.](#)

Οι ίδιοι πια διεκδικούν τη Ζωή. Σε μια τους εκδήλωση με σύνθημα «Οχι στο ρατσισμό από κούνια» διακηρύσσουν και ζητούν τα αυτονόητα. Ακόμη και το πιστοποιητικό γέννησής τους αρνείται η πολιτεία, και ας γεννιούνται εδώ τα παιδιά τους. Κι ας πηγαίνουν σε ελληνικά σχολεία, κι ας είναι τα ελληνικά η πρώτη τους γλώσσα. Όσο για τις συνέπειες αυτής της κοντόφθαλμης πολιτικής άρνησης; Αφού δεν εγγράφονται στα δημοτολόγια, δεν μπορούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό ότι γεννήθηκαν εδώ, με αποτέλεσμα να είναι χωρίς χαρτιά και διαβατήριο και όταν ενηλικιωθούν να είναι υποχρεωμένα να αποδείξουν ότι έχουν έρθει και ζουν νόμιμα στη χώρα! (1)

«Η Ελλάδα, από χώρα που παραδοσιακά αποτελούσε πηγή μεταναστών προς τη Δύση, έχει τα τελευταία χρόνια μετατραπεί σε μια από τις βασικές πύλες εισόδου ανθρώπων από τρίτες χώρες προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Φιλοξενεί περισσότερους από 1 εκατομμύριο ανθρώπους που δεν έχουν ελληνική υπηκοότητα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 10% του πληθυσμού της. Ήρθαν στη χώρα με την ελπίδα μιας καλύτερης ζωής. Αντ' αυτού, αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν τη δυσκαμψία του ελληνικού κράτους»(1)

Σας προτείνω το βιβλίο «Περιπέτειες της Ετερότητας: Η παραγωγή της πολιτισμικής διαφοράς στη σημερινή Ελλάδα» των Ρίκης Βαν Μπουσχότεν – Πηνελόπης Παπαηλία. Επιμέλεια Ευθύμιος Παπαταξιάρχης. «Εκδόσεις Αλεξάνδρεια». Οι συγγραφείς διδάσκουν Κοινωνική Ανθρωπολογία στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Καλό διάβασμα και Καλές Γιορτές!

(1) [Ελευθεροτυπία](#)

[Copyright©Στράτος Φουντούλης. Βρυξέλλες, 17 Δεκεμβρίου 2006.](#)

[αρχή σελίδας](#)

Ομάδα «Ανορθογραφίες»: Η γλωσσική (α)συνέχεια

A. Η έννοια της συνέχειας

Ίσως η βασικότερη ιδιότητα της Ελληνικής, σύμφωνα με τις πιο παραδεδομένες απόψεις, είναι η τρισχιλιετής και πλέον ιστορία της, η συνέχειά της από την Αρχαία μέχρι και την Κοινή Νέα

Ελληνική (ΚΝΕ). «Η ενιαία και αδιαίρετη Ελληνική» αποτελεί σχεδόν στερεοτυπική έκφραση, που επαναλαμβάνεται από ανθρώπους πολύ διαφορετικών πολιτικών και άλλων αντιλήψεων. Η σκόπιμη ταύτιση συνέχειας και ενότητας έχει δημιουργήσει έναν από τους πιο ισχυρούς μύθους της Ελληνικής, την αδιατάρακτη ενότητά της, η οποία καταλαμβάνει κεντρική θέση σε όλες σχεδόν τις συζητήσεις για την Ελληνική.

Κρίνοντας από την ελληνική εμπειρία, θα πίστευε κανείς ότι θα μπορούσε πολύ εύκολα να βρει αντίστοιχες συζητήσεις με παρεμφερείς αντιλήψεις σε όλες σχεδόν τις χώρες με μακρά γλωσσική παράδοση. Όμως, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει: είναι πραγματικά απορίας άξιο πώς μία τόσο -φαινομενικά- ατράνταχτη και σημαντική αντίληψη ελάχιστα αναφέρεται στην ευρωπαϊκή γλωσσολογική βιβλιογραφία. Η εξήγηση, βέβαια, είναι προφανής: Στις περισσότερες χώρες δεν τίθεται καθόλου το ζήτημα της συνέχειας της εκάστοτε γλώσσας, ενώ απόψεις όπως αυτές που είναι ευρύτατα διαδεδομένες στην Ελλάδα βρίσκονται σίγουρα στο περιθώριο και σχεδόν πάντοτε ανασύρονται από εθνικιστικές ομάδες. Φυσικά, η Ελληνική δεν είναι η μόνη γλώσσα με μακρά ιστορία στην Ευρώπη: οι περισσότερες από τις σημερινές επίσημες γλώσσες των Ευρωπαϊκών κρατών έχουν μακρά ιστορία, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις νεο-ρομανικές (π.χ. Ιταλική, Γαλλική, Ισπανική), ενώ και η Αγγλική μαρτυρείται ήδη από τον 7ο αι. μ.Χ. Και παρόλο που και εκεί ανθεί η μελέτη παλαιότερων μορφών των γλωσσών, όπως λ.χ. της Παλαιάς / Αρχαίας Αγγλικής ή Γαλλικής (Old English, Old French) και βέβαια και της Λατινικής, το θέμα της συνέχειας ελάχιστα απασχολεί τους μελετητές, αλλά και την ευρύτερη κοινωνία.

Αυτό συμβαίνει γιατί η έννοια της γλωσσικής συνέχειας ορίζεται διαφορετικά απ' ό,τι στην Ελλάδα: αν με τον όρο συνέχεια εννοήσουμε το γεγονός ότι σε έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο υπάρχει μία ομάδα -η κυρίαρχη- ομιλητών των οποίων η μητρική γλώσσα προέρχεται από μία προγενέστερη που μιλούσαν συγκεκριμένοι ομιλητές στον ίδιο γεωγραφικό χώρο, τότε απλά επισημαίνουμε ένα συνηθισμένο φαινόμενο, το οποίο παρατηρείται σε πάρα πολλές γλώσσες παγκοσμίως.

Το κρίσιμο ζήτημα, λοιπόν, δεν είναι η συνέχεια αυτή καθαυτή, αλλά αν οι προγενέστερες μορφές της εκάστοτε γλώσσας (π.χ. της Αγγλικής ή της Ελληνικής) θεωρείται ότι απηχούν την ίδια γλώσσα ή όχι. Με άλλα λόγια, αν δικαιούμαστε να αναφερόμαστε σε ενιαία Ελληνική ή Αγγλική. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το ζήτημα αυτό δεν τίθεται καν, γιατί είναι γνωστό στη γλωσσολογική κοινότητα ότι ο καθορισμός των γλωσσών είναι περισσότερο πολιτικό θέμα παρά οτιδήποτε άλλο, και προφανώς επειδή δεν συντρέχουν και οι πολιτικοί λόγοι για να ανασυρθεί ένα τέτοιο ζήτημα. Ο εξω-γλωσσικός χωρισμός των γλωσσών είναι προφανής και σε συγχρονικό επίπεδο: χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα των Σκανδιναβικών γλωσσών, ιδιαίτερα της Σουηδικής και της Νορβηγικής, που παρά τη στενή τους συγγένεια θεωρούνται διαφορετικές γλώσσες, κυρίως διότι αποτελούν τις τυποποιημένες μορφές γλώσσας των αντίστοιχων εθνικών κρατών. Αλλά και ορισμένες Γερμανικές διάλεκτοι συγγενεύουν τόσο με την Ολλανδική, που οι ομιλητές τους μπορούν με μικρή δυσκολία να επικοινωνήσουν με τους Ολλανδούς. Παρ' όλα αυτά, δύσκολα αμφισβητείται το γεγονός ότι η Ολλανδική και η Γερμανική είναι δύο διαφορετικές γλώσσες, που απλά ανήκουν στην Γερμανική οικογένεια της Ινδο-Ευρωπαϊκής. Ακόμα, λοιπόν, και σε περιπτώσεις όπου το κριτήριο της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ πληθυσμών, που αποτελεί ίσως και το μοναδικό σχετικά αξιόπιστο γλωσσικό κριτήριο για τον

καθορισμό των γλωσσών, συντρέχει στην πράξη, και πάλι αυτό δεν σημαίνει ότι τελικά οι ομιλητές των δύο αυτών «γλωσσών» θα θεωρηθεί ότι μιλούν την ίδια γλώσσα.

Επομένως, όπως ο καθορισμός των γλωσσών σε συγχρονικό επίπεδο γίνεται με βάση κυρίως πολιτικά κριτήρια, το ίδιο θα ίσχυε και σε διαχρονικό επίπεδο, μόνο που στην τελευταία περίπτωση τα πράγματα είναι πιο πολύπλοκα, καθώς δεν πρόκειται για ζωντανές γλώσσες. Και μόνο, λοιπόν, η προβολή ενός τέτοιου ζητήματος περί συνέχειας και ενότητας μιας γλώσσας αποτελεί πολιτική πράξη, με συγκεκριμένους στόχους. Αυτό επαληθεύεται απόλυτα στην περίπτωση της Ελληνικής.

B. Η «ενιαία και αδιαίρετη» Ελληνική

Όπως αναφέραμε, η αδιαίρετη συνέχεια της Ελληνικής βρίσκεται, δυστυχώς, στα πρόθυρα της μετατροπής της σε στερεοτυπική φράση, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα σχεδόν τα επικοινωνιακά περιβάλλοντα χρήσης. Φυσικά, το κρίσιμο στοιχείο στην όλη συζήτηση, όπως ήδη επισημάναμε, δεν είναι το -αναμφισβήτητο- γεγονός της καταγωγής της ΚΝΕ από την Αρχαία, αλλά η προσπάθεια να αποδειχτεί (όποτε αυτή γίνεται και δεν θεωρείται απλά αυτονόητο) ότι τόσο η ΚΝΕ όσο και η Αρχαία (και ενδεχομένως και άλλες «ελληνικές», όπως η Ελληνιστική ή η Μεσαιωνική) αποτελούν μορφές της ίδιας, ενιαίας γλώσσας, της Ελληνικής. Φυσικά, αυτή η μυθική αντίληψη δεν είναι καινούρια: βρίσκεται στον πυρήνα των γλωσσικών πεποιθήσεων που στήριζαν στο παρελθόν την επιβολή της καθαρεύουσας ως επίσημης γλώσσας της Ελλάδας. Όμως και σήμερα η ισχύς της φαίνεται στην ρητορική εναντίον των νέων, οι οποίοι δεν μπορούν να καταλάβουν «παλαιότερες μορφές της γλώσσας μας» (της ίδιας, ενιαίας Ελληνικής βέβαια), και έχουν απίστευτη ένδεια λεξιλογικού πλούτου, αφού δεν αξιοποιούν τον θησαυρό της Ελληνικής (υπονοώντας, βέβαια, τις λέξεις της Αρχαίας, που ανήκουν στην ίδια, ενιαία γλώσσα). Και φυσικά, αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επαναφορά της διδασκαλίας αρχικά προγενέστερων μορφών της Ελληνικής από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο, και στη συνέχεια αποκλειστικά της Αρχαίας (δηλαδή της Αττικής του 5ου αι.), για να φανεί ξεκάθαρα ότι το ζήτημα είναι η σύνδεσή μας με την αρχαιότητα και όχι με την «παρηκμασμένη» ελληνιστική.

Υπάρχουν, όμως, επιχειρήματα που πιστοποιούν τον ενιαίο χαρακτήρα της Ελληνικής; Ας το εξετάσουμε από τρεις διαφορετικές απόψεις: επικοινωνιακά, δομικά και αμιγώς λεξιλογικά. Ως προς την επικοινωνιακή διάσταση του θέματος, στο ερώτημα αν η Αρχαία και η ΚΝΕ είναι αμοιβαία κατανοητές δεν μπορεί φυσικά να υπάρξει απάντηση, μια και δεν έχουμε φυσικούς ομιλητές της Αρχαίας. Αλλά και μόνο για τους ομιλητές της ΚΝΕ είναι σαφές ότι η Αρχαία δεν είναι κατανοητή χωρίς συστηματική διδασκαλία και μελέτη. Και φυσικά, το επιχείρημα πολλών, ότι δηλαδή πολλές λέξεις είναι ίδιες ή παρόμοιες δεν καθιστά την Αρχαία κατανοητή, καθώς η αναγνώριση σποραδικών λέξεων μέσα σε προτάσεις δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση κατανόηση του νοήματος των προτάσεων. Επομένως, από «επικοινωνιακή» άποψη, δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η Αρχαία και η ΚΝΕ είναι η ίδια γλώσσα. Η κατάσταση είναι ελαφρά διαφορετική για τις μετακλασικές μορφές της Ελληνικής, όπως είναι αναμενόμενο λόγω των γλωσσικών αλλαγών που σταδιακά οδήγησαν στην ΚΝΕ. Όμως ούτε η ελληνιστική κοινή αποτελεί μορφή της ΚΝΕ, ενώ ακόμα και κείμενα τα οποία θεωρητικά ανήκουν στη «Νεοελληνική» λογοτεχνία, όπως ο «Κατζούρμπος» του Χορτάτζη (17ος αι.), προκαλούν σοβαρές δυσκολίες στη κατανόηση σε όσους δεν έχουν ιδιαίτερη εξοικείωση με τη Μεσαιωνική ελληνική (δηλαδή, στη συντριπτική πλειονότητα των ομιλητών της ΚΝΕ). Όσο για νομικά

κείμενα από την Βενετοκρατούμενη Ελλάδα (π.χ. Κρήτη), πολλές φορές είναι αμφιλεγόμενο αν είναι γραμμένα στην ελληνική ή σε ένα μίγμα ελληνικής και ιταλικής. Αυτό υποδεικνύει ότι μάλλον καταχρηστικά (αν όχι τελείως λανθασμένα) συμπεριλαμβάνονται έργα σαν τον Κατζούρμπο στα μνημεία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, μια και ούτε από άποψη γλώσσας ούτε από άποψη κοινωνίας ανήκουν στη νέα ελληνική πραγματικότητα.

Ένα άλλο κριτήριο που επικαλούνται πολλοί για να αποδείξουν την ενότητα της Ελληνικής είναι δομικό, δηλαδή ότι λίγες μορφο-συντακτικές αλλαγές έχουν γίνει από την Αρχαία μέχρι τη ΚΝΕ. Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να σταθεί ούτε να εκληφθεί σοβαρά, μια και στη διάρκεια αυτών των αιώνων (για να μην αναφερθούμε φυσικά στις προ-κλασικές φάσεις της Ελληνικής) έχουν σημειωθεί ριζικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα: α) στο μορφολογικό (σαρωτικές αλλαγές στο ονομαστικό αλλά και στο ρηματικό σύστημα: εξαφάνιση παραδειγμάτων κλίσης, μεταπλασμός ονομάτων και ρημάτων, δημιουργία νέων παραγωγικών καταλήξεων, αλλαγές στο γένος των ονομάτων, εμφάνιση πολλών περιφραστικών χρόνων του ρήματος και εξαφάνιση παλαιών μορφολογικών τύπων, όπως ο στιγμιαίος Μέλλοντας κ.λ.π.), β) στο φωνολογικό (το σύστημα της ΚΝΕ είχε διαμορφωθεί περίπου από τον 10ο αι. μ.Χ.) και γ) στο συντακτικό (αλλαγές στις επιτρεπτές σειρές των όρων της πρότασης, ανάπτυξη συμπληρωματικών προτάσεων στη θέση του Απαρεμφάτου κ.λ.π.). Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι οι περισσότερες από τις παραπάνω αλλαγές πραγματοποιήθηκαν σε μια μεγάλη διάρκεια από την ελληνιστική εποχή και εξής, και ότι η ΚΝΕ πήρε την σημερινή της μορφή μόλις τον 20ο αι.

Τέλος, ακόμα και η σημερινή μορφή της ΚΝΕ έχει τροποποιηθεί προς το λογιότερο σε σχέση με τις Μεσαιωνικές και τις Νέες ελληνικές διαλέκτους, κυρίως ως προς το επίπεδο του λεξιλογίου, με την αθρόα χρήση αρχαίων λέξεων και ριζών για την δημιουργία νέων λέξεων από τον 19ο και εξής. Η σχετική λεξιλογική και μορφολογική ομοιότητα της ΚΝΕ με προγενέστερες φάσεις της Ελληνικής (και κυρίως με την προ-μεσαιωνική ελληνική) οφείλεται εν μέρει και στον καθαραρτουσιανισμό και την τάση «εξυγίανσης» της γλώσσας από διάφορα «ξένα» και «λαϊκά» στοιχεία. Αλλά ακόμα και αυτή η λεξιλογική συνάφεια της ΚΝΕ με την Αρχαία δεν είναι ικανή να υποστηρίξει τον ενιαίο και αδιαίρετο χαρακτήρα της γλώσσας, σε αντίθεση με όσα συχνά αναφέρονται, ότι εφόσον υπάρχουν τόσες πολλές ίδιες λέξεις, τότε πρόκειται για την ίδια γλώσσα. Όπως ήδη επισημίσαμε, η κατανόηση λέξεων δεν σημαίνει και την κατανόηση της γλώσσας: Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η Ιταλική, η οποία αντλεί σε συντριπτικό ποσοστό τον λεξιλογικό της πλούτο από την Λατινική, αλλά αυτό δεν οδηγεί τους Ιταλούς να υποστηρίξουν ότι η Ιταλική και η Λατινική είναι μία γλώσσα ή ότι μπορούν να καταλάβουν εύκολα Λατινικά.

Συμπερασματικά, όλα τα γλωσσικά κριτήρια συνηγορούν στο ότι η ΚΝΕ είναι «απόγονος» της Αρχαίας, αλλά κανένα γλωσσικό κριτήριο δεν στηρίζει την άποψη ότι η Αρχαία και η ΚΝΕ αποτελούν μορφές της ίδιας γλώσσας, δηλαδή ο μύθος της ενιαίας Ελληνικής είναι εξω-γλωσσολογικός, άρα γλωσσικός-πολιτικός.

Γ. Ενιαία Ελληνική-ενιαίος Ελληνισμός

Είναι, μάλλον, προφανές ότι ο μύθος της ενιαίας Ελληνικής τροφοδοτεί και τροφοδοτείται από τον μύθο περί πολιτισμικής (και για κάποιους ακραίους εθνικιστές φυλετικής) ενότητας και συνέχειας του Ελληνισμού. Η ελληνική γλώσσα, που θεωρήθηκε πρωταρχικό στοιχείο

πολιτισμού και ταυτότητας κάθε γλωσσικής ομάδας, έπρεπε οπωσδήποτε να αναχθεί στην αρχαιότητα τον 19ο αι., σε αντιστοιχία με τους Έλληνες, οι οποίοι έπρεπε οπωσδήποτε να «αναχθούν» πολιτισμικά στην ένδοξη αρχαιότητα. Η συνέχεια του «Ελληνισμού» προϋπόθετε και προϋποθέτει, φυσικά, και την συνέχεια της Ελληνικής, όχι με την έννοια της διαδοχικής διαφοροποίησης μίας γλώσσας που κατάγεται από την Αρχαία, αλλά με την έννοια της αδιαίρετης γλώσσας η οποία διαθέτει μία ιστορία 3.500 χρόνων. Είναι, ασφαλώς, περιεργο πώς όλος ο πλούτος αυτής της ενιαίας Ελληνικής δεν είναι καταγεγραμμένος στο DNA των ομιλητών της ΚΝΕ... Όμως όσο ενιαία είναι η Ελληνική, άλλο τόσο ενιαίος και συνεχής είναι και ο «Ελληνισμός». Και επειδή η «πολιτισμική συνάφεια» είναι ίσως πιο δύσκολο να υποστηριχθεί, η «ενιαία Ελληνική» αποτελεί μάλλον προπύργιο της συγκεκριμένης αντίληψης, αφού υπάρχουν κάποιες λέξεις κοινές, χωρίς αμφιβολία...

Αυτή η πολιτική αντίληψη διαφοροποιεί την περίπτωση της Ελληνικής από αυτή λ.χ. της Αγγλικής. Και στη τελευταία δεν συντρέχει κάποιος γλωσσολογικός λόγος για να αποκαλέσουμε την Αρχαία Αγγλική μορφή της Αγγλικής, όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση το όνομα «Αρχαία Αγγλική» υποδεικνύει ίσως μία προσπάθεια αναγωγής της Αγγλικής σε κάποιο μακρινό παρελθόν (και, πάντως, πιο μακρινό από τον 15ο αι. και τον Σέξπιρ), ωστόσο δεν δίνει λαβή για καμία συζήτηση περί ενιαίας Αγγλικής και λεξιλογικού πλούτου του οποίου κοινωνοί πρέπει να γίνουν όλοι οι ομιλητές της Αγγλικής. Και αυτό γίνεται φανερό με μία επίσκεψη σε ένα χώρο θεσμικής, καθεστωτικής έκφρασης της ιστορίας όπως είναι τα Μουσεία Ιστορίας: εκεί οι ομιλητές της Αρχαίας Αγγλικής αναφέρονται ως Αγγλο-Σάξονες (Anglo-Saxons) και όχι ως Άγγλοι ή Βρετανοί (English / British). Και, βέβαια, καμία γλώσσα- απόγονος της Λατινικής δεν διεκδικεί το όνομα της Νέας Λατινικής...

Συμπερασματικά, «η ενιαία Ελληνική» αποτελεί έναν ακόμα γλωσσικό-πολιτικό μύθο με συγκεκριμένες αρνητικές επιπτώσεις, ειδικά στο εκπαιδευτικό σύστημα, με την άκρατη και ανούσια διδασκαλία της Αρχαίας ήδη από το Γυμνάσιο. Η ΚΝΕ προέρχεται από την Αρχαία, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι μπορούμε να μιλάμε για ενιαία Ελληνική, όπως δεν μπορούμε να μιλάμε και για ενιαίο «Ελληνισμό». Άλλωστε, όλες οι γλώσσες τοποθετούνται κάπου σε ένα ιστορικό συνεχές, διαθέτουν δηλαδή κάποια άλλη γλώσσα καταγωγής, η οποία για τα Ελληνικά είναι η Ινδο-Ευρωπαϊκή. Ακολουθώντας την λογική περί ενιαίας Ελληνικής, δεν έχουμε λόγο να σταματήσουμε στην Γραμμική Β, αλλά μπορούμε να πάμε ακόμα πιο πίσω, καθώς όλοι είμαστε Ινδο-Ευρωπαίοι. Γιατί όχι μία ενιαία Ινδο-ευρωπαϊκή; Μπορεί να το δούμε κι αυτό, αν ανακαλυφθούν μνημεία «μεγαλείου» των Ινδο-Ευρωπαίων, που φυσικά δεν θα μπορούσαν να είχαν γίνει χωρίς την ουσιώδη και αναμφισβήτητη βοήθεια των Ελλήνων, οι οποίοι τότε θα ήταν «εκκολαπτόμενοι» ως εθνότητα...

10.12.06

Copyright©Θοδωρής Μαρκόπουλος

δημοσίευση κειμένου: <http://anorthografies.blogspot.com/2006/12/blog-post.html>

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Κουτσορέλης: *Η αποικιοποίηση των λέξεων*

*Γράφει μια επαρχιώτικη διαφήμιση
(για την προσέλκυση όχι ξένων μα Ρωμιών
στο κέντρο λέει -στ' αγγλικά- "Το μπλε πετράδι")
Sirtaki night κι εξηγεί Συρτάκι βράδι.
Θαυμάστε γλωσσικό κι ανθρώπινο ποιόν
ιδιαίτερα στο δεύτερό της ήμισυ!*

ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ

Δεν πάει πολύς καιρός από τότε που υπήρχε ένα ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα με όνομα κοινότοπο ίσως, αλλά πάντως ταιριαστό: "Εμπορική Τράπεζα". Πλέον δεν υφίσταται. Η εταιρεία που πήρε τη θέση του αποκαλεί τον εαυτό της "Εμπορική Bank". Αυτό το όνομα φροντίζουν να επαναλαμβάνουν όλο και συχνότερα, καλώντας κι εμάς να το εμπεδώσουμε, τα μεγάφωνα του Μέσων και της Διαφήμισης. Προσώρας το πράγμα μοιάζει δύσκολο. Πώς ξεγράφει κανείς μια επωνυμία ταυτισμένη με εκατοντάδες τοπόσημα ανά την Ελλάδα, δεμένη με την βιοτική καθημερινότητα χιλιάδων ανθρώπων; Και ακόμη, πώς πιάνει κανείς στο στόμα του ένα τέτοιο γελοίο υβρίδιο χωρίς να αισθανθεί αν μη τι άλλο άβολα; Ωστόσο, οι αρμόδιοι δεν ανησυχούν. Σε αντίθεση με τους δημοτικούς μας άρχοντες που απέτυχαν εδώ και δεκαετίες να πείσουν τους Αθηναίους να ξεχάσουν την οδό Πανεπιστημίου ή την οδό Πατησίων, τα δικά τους τα μέσα αποδεικνύονται ως τώρα παντοδύναμα.

Ήδη οι περισσότερες από τις πάλαι ποτέ ελληνότιτλες τράπεζες, αγγλοφωνούν – κι ας κρατούν δίκην ενθυμίου κάτι από το παρελθόν τους στον τίτλο. Alpha Bank έγινε η Τράπεζα Πίστεως, αφού προηγουμένως πέρασε από το μεταβατικό – "Alpha Τράπεζα Πίστεως". Η Eurobank κατάπια και γλωσσικά την Ιονική Τράπεζα και την Τράπεζα Εργασίας. Η ΑΤΕ-Bank φροντίζει ακόμη να μας θυμίζει –για πόσο ακόμη;– στα ψιλά τον αληθή της τίτλο: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος. Όσο για την αλλοτινή "τραπεζα των στρατιωτικών", απαλλαγμένη επιτέλους από την κεφαλή του Αλέξανδρου που είχε έμβλημά της, καμαρώνει νέο κοσμοπολίτικο όνομα: Geniki Bank.

Παντού γύρω μας διευθύνοντες, διαφημιστές και δημοσιογράφοι ξαναβαπτίζουν κάθε μέρα τον κόσμο – τον κόσμο μας. Μέγαρα και στάδια, κοινωφελή ιδρύματα και αθλητικά σωματεία, περιοδικά έντυπα και εμπορικά κέντρα, τα πάντα "εκσυγχρονίζονται" γλωσσικά απηνώς. Ό,τι καινούργιο φτιάχνεται, ξενίζει υποχρεωτικά ή, έστω, λατινογραφείται. City Link καλείται πλέον το κτήριο του ΜΤΣ στην καρδιά της Αθήνας. Herakleidon ονομάζουν το νέο μουσείο επί της ομώνυμης οδού οι ιδρυτές του. Ως Ianos μάς συστήνεται Βορειοελλαδίτης βιβλιέμπορος, γνωστός μεταξύ άλλων για την φιλεργατική του ευαισθησία. Το Megaron Plus αναλαμβάνει με τις διαλέξεις του να λύσει τις απορίες μας για τη γλώσσα, και η κρατική τηλεόραση μέσω του Prisma Plus να μας εξοικειώσει με την ψηφιακή εποχή. Pantheon Airways και Super League: οι μέλλουσες επωνυμίες της Ολυμπιακής Αεροπορίας και της Πρώτης Εθνικής αντίστοιχα.

Σ' όλον τον κόσμο, τα πράγματα ακολουθούν παρόμοια τροχιά. Στην Γερμανία, λ.χ., τα ιστορικά γήπεδα που ετοιμάζονται να υποδεχθούν τους ποδοσφαιρόφιλους το καλοκαίρι, ακούνε πλέον σε ονόματα όπως AOL Arena, Signal Iduna Park, Commerzbank Arena. Οι άνεργοι εξυπηρετούνται στα JobCenter. Και οι πολιτικοί ζητούν ενίοτε την ψήφο του λαού με κεντρικά συνθήματα του

τύπου "Let's work together". (Η περίπτωση του Γκέρχαρντ Σραίντερ, στις τοπικές εκλογές της Κάτω Σαξωνίας το 1993...). Αληθινοί πρωτοπόροι είναι όμως και εδώ οι Αμερικανοί. EchoStar Communications Corp., Half.com., Scrotsanta.com. Έτσι ονομάζονται ήδη από πέρσι μια σειρά δήμοι στο Τέξας και το Άινταχο – ως είναι καλά οι μεγαλόδωροι σπόνσορες.

Πολλοί κάνουν λόγο για εργαλειοποίηση και εμπορευματοποίηση της γλώσσας. Πρόκειται όμως για κάτι πολύ περισσότερο. Σε πείσμα όσων δεν κουράζονται να μας δασκαλεύουν ότι η γλώσσα είναι κάτι ουδέτερο, μια απλή φθογγική επιφάνεια χωρίς άλλη συμβολική ή εμπράγματη αξία, ο αγώνας για τις λέξεις υπήρξε πάντοτε αγώνας για τα ίδια τα πράγματα - τουτέστιν αγώνας πολιτικός. Όποιος ελέγχει τις λέξεις, ελέγχει τα πράγματα. Και η επέλαση της μονογλωσσίας ισοδυναμεί με ένα τέτοιο ιδεολογικό πρόγραμμα κυριαρχίας, κρυμμένο πίσω από ωραία λόγια περί διαλόγου και αμοιβαίου πλουτισμού των πολιτισμών. Όμως καμιά γλώσσα δεν "εμπλουτίστηκε" ποτέ, εξοβελιζόμενη από την δημόσια σφαίρα. Δεν υπάρχει τίποτε το "αμοιβαίο" στην επιβολή των poor english. Και κανένα οικουμενιστικό ιδεώδες δεν θα μπορέσει να αντισταθμίσει ποτέ την ανυπολόγιστη καταστροφή που συνεπάγεται η υποχώρηση των εθνικών γλωσσών.

Ωστε αντί για εργαλειοποίηση, πρέπει να μιλάμε ευθέως για ιδιωτικοποίηση της γλώσσας. Αντί για την εμπορευματοποίηση, για την αποικιοποίηση των λέξεων. Για μια νέα "κοινή" ιδιόλεκτο, που καταπνίγει συστηματικά ό,τι αντιπολιτεύεται την κυρίαρχη εικόνα του κόσμου. Και που επιχωματώνοντας με αρρωστημένη επιμέλεια τους γλωσσικούς μας πόρους, μας αποκόπτει όλο και περισσότερο από την μόνη πρόσβαση που διαθέτουμε προς την ιστορία, την ποίηση και την σκέψη.

[αρχή σελίδας](#)

Πάσχος Μανδραβέλης : Η πολιτική στα χρόνια του διαδικτύου

Κάποιοι κυνικός θα ισχυριζόταν ότι ο όρος «καθαρή πολιτική» («clean politics») είναι το τελευταίο σύντομο ανέκδοτο. Αντίφαση σαν αυτή που επεσήμανε ο Henry Louis Menken, ο οποίος αφόρισε: «Αν μας διδάσκει κάτι η εμπειρία είναι ότι καλός πολιτικός στην Δημοκρατία είναι τόσο παράδοξο όσο ο τίμιος διαρρήκτης.» Ακριβέστερος θα ήταν πιο μετριόφρων όρος: «cleaner politics», «καθαρότερη πολιτική». Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Υπάρχουν δύο χώροι στην ζωή ενός πολιτικού που πρέπει να ξεχωρίσουμε και διαφορετικά να προσεγγίσουμε. Ο ένας αφορά την δουλειά του, αυτήν για τον οποίο τον πληρώνουμε. Σ' αυτόν πρέπει να υπάρξει πλήρης ηλεκτρονική διαφάνεια. Πρέπει κάποια στιγμή να δημοσιοποιείται ηλεκτρονικά όλη η δημόσια πληροφορία (συμβάσεις, μισθώσεις, προσλήψεις κ.λ.π.) έτσι ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να βρει και να διασταυρώσει όποια στοιχεία θέλει. Η ηλεκτρονική δημοσίευση ολόκληρου του έργου των πολιτικών θα συμβάλει στην καταπολέμηση της διαφθοράς και θα δημιουργήσει την αίσθηση του διαρκούς ελέγχου στους πολιτικούς.

Σε ότι αφορά τον ιδιωτικό τους βίο τα πράγματα περιπλέκονται. Η πρώτη επιπλοκή έχει να κάνει με πτυχές του ιδιωτικού του βίου που εφάπτονται με τον δημόσιο. Δεν μπορεί για παράδειγμα ένας υπουργός Δικαιοσύνης να έχει συνδαιτυμόνα τον αρχηγό μιας μαφιόζικης οργάνωσης,

άσχετα αν η συνάντησή τους αφορά κάτι επιλήψιμο ή όχι. Κι αυτό γιατί δεν αρκεί να είναι αδέκαστος ο υπουργός Δικαιοσύνης, πρέπει και να το δείχνει.

Η δεύτερη επιπλοκή έχει να κάνει με το πόσο προστατεύει ο πολιτικός την ιδιωτική του ζωή, ή αν την βγάζει ο ίδιος στο σφυρί, αν την χρησιμοποιεί δηλαδή προκειμένου να εκλεγεί. Όταν ένας πολιτικός κάνει δημόσιες εμφανίσεις με την σύζυγο του βγάζει στη φόρα το «καλό» (σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα) πρόσωπο της ιδιωτικής του ζωής. Αν οι δημοσιογράφοι ανακαλύψουν ένα «κακό» στοιχείο της ιδιωτικής του ζωής (π.χ. ερωμένη) τότε, υποκριτικά, τίθεται θέμα προστασίας του. Να το θέσουμε πιο ωμά: από την στιγμή που κάποιος πολιτικός τυπώνει στο προεκλογικό του φυλλάδιο την φωτογραφία της ευτυχισμένης οικογένειάς του, ο ψηφοφόρος έχει κάθε δικαίωμα να μάθει πόσο πλαστή είναι αυτή η φωτογραφία, όσο δικαίωμα έχει να μάθει πόσο πραγματικές μπορεί να είναι οι υποσχέσεις του. Η απαίτηση να ορίζει ο πολιτικός ποιο κομμάτι του ιδιωτικού του βίου θα δημοσιοποιηθεί δεν είναι καν απόπειρα λογοκρισίας. Είναι απαίτηση ανάληψης αρχισυνταξίας.

Η ιδέα του David Cameron να βάλει μια web-κάμερα στο σπίτι του για να εξηγή την πολιτική του δεν είναι νέα. Έχει κάτι από τα «fireside chats», μια σειρά τριάντα ομιλιών του Φρανκλίνου Ντελάνο Ρούσβελτ, που έκανε απευθείας από τον Λευκό Οίκο την περίοδο 1933-1944. Μόνο που η κάμερα αποκτά δική της δυναμική. Το αμέσως επόμενο ερώτημα θα είναι: Γιατί μόνο στην κουζίνα και όχι στην κρεβατοκάμαρα; Ένας πολιτικός που θέλει να ζει στο «διάφανο σπίτι» δεν αρκεί να μας δείξει τον νεροχύτη του, πρέπει να δούμε και το κρεβάτι του. Δεν αρκούν οι χαριτωμένες φωνές των παιδιών του ?τον καλούν στο σχετικό βίντεο να αφήσει το πλύσιμο των πιάτων? πρέπει να ακούσουμε και την θυμωμένη της γυναίκας του αν δεν τα πλύνει. Αυτού του τύπου οι χαριτωμένοι λαϊκισμοί μπορεί να δημιουργήσουν νέες ιδέες και καινούργιες ορέξεις.

Μπορεί και όχι. Μια web-κάμερα στο σπίτι για πολιτική προπαγάνδα, και όχι στο γραφείο όπου ανήκει, είναι νεωτερισμός που πιθανότατα θα ξεθυμάνει. Ή δεν θα αποτελεί «είδηση» τέτοιου μεγέθους ώστε να βγάζει κάποιος στο σφυρί κάποιος τον προσωπικό του χώρο για τα λίγα λεπτά δημοσιότητας.

Το σημαντικότερο ρόλο στα πολιτικά πράγματα θα παίξουν οι διαδραστικές τεχνολογίες του internet. Κακά τα ψέματα: μια κάμερα, ακόμη κι αν βρίσκεται στο σπίτι ενός εξέχοντος πολιτικού, είναι ένα ενσύρματο «Big Brother». Είναι μονόδρομη επικοινωνία με τους πολίτες, από αυτές που στο προηγούμενο τεχνολογικό τοπίο είχε πολλές. Αυτό που φέρνει το διαδίκτυο είναι η αποκέντρωση της επικοινωνίας. Επιτρέπει στους δέκτες του παρελθόντος να γίνουν πομποί μηνυμάτων. Έτσι τα blogs θα παίξουν όλο και σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Αλλά και το ταπεινό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο έχει πλέον καταλυτικό ρόλο. Ισχυρότερο ίσως κι από αυτό των blogs. Οι πολίτες απέχουν από τους πολιτικούς, όσο και από το πληκτρολόγιό τους. Αυτό θα δημιουργεί στο μέλλον ισχυρότερη πολιτική πίεση και από τις δημοσκοπήσεις.

Ο μεγάλος θεωρητικός των Μέσων, Harold Innis, παρατήρησε ότι όσο πιο δυσκίνητο, ακριβό, ή αλλιώς δύσκολο στη χρήση είναι κάποιο Μέσο, τόσο περισσότερο τείνει να πέσει στον έλεγχο κεντρικών εξουσιών. Αντίστροφα, «ελαφρότερα» ή ευκολότερα στη διανομή Μέσα τείνουν να ενθαρρύνουν την αποκέντρωση της εξουσίας, σε πολιτικούς, θρησκευτικούς και οικονομικούς

τομείς. Το κλασικό παράδειγμα ήταν η τυπογραφική μηχανή, η οποία θρυμμάτισε το θρησκευτικό μονοπώλιο της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας, υποβοήθησε την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση, τη δημιουργία των εθνικών κρατών, την επιστημονική επανάσταση και τελικά την Δημοκρατία.

Μικρότερο, αλλά εξαιρετικά διαβρωτικό ρόλο σε δικτατορικά καθεστώτα έπαιξε το φορητό ραδιόφωνο (τρανζίστορ) ?δεν υπήρχε τρόπος κατάσχεσης όπως έκαναν στην κατεχόμενη Ευρώπη οι Ναζί? ακόμη και τα ...φωτοτυπικά μηχανήματα! Αυτά υπήρξαν ο εφιάλτης της KGB. Ήταν χρήσιμα στα κομμουνιστικά καθεστώτα για να αυξηθεί η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, αλλά ταυτόχρονα μπορούσαν εύκολα να αναπαράγουν τις αντικαθεστωτικές προκηρύξεις.

Η τεχνολογία του διαδικτύου διαβρώνει κατ' αρχήν την επονομαζόμενη «τέταρτη εξουσία». Καταργεί τον διαμεσολαβητικό ρόλο των ΜΜΕ μεταξύ πολίτη και πολιτικού. Αυτό έχει μια αύρα άμεσης Δημοκρατίας, αλλά ενέχει και κινδύνους. Η πολυδιάσπαση του πολιτικού προτάγματος σε επίπεδο ατόμου, μπορεί να απεγκλωβίσει τους πολιτικούς από κάθε πολιτικό έλεγχο. Τα ΜΜΕ μέχρι σήμερα θέτουν την ατζέντα και πιέζουν «συντονισμένα» για κάποιες καταστάσεις ?καλές ή κακές. Η διασπορά της πίεσης σε εκατομμύρια χρήστες μπορεί να λειτουργήσει ως «μη-πίεση» στους πολιτικούς, να μην νιώθουν πλέον ότι πρέπει να απολογούνται. Παραμορφωτικός ή μη καθρέφτης τα ΜΜΕ παρουσιάζουν μια κοινή συνιστώσα της κοινωνίας, η οποία μπορεί να δημιουργήσει πολιτικό γεγονός. Δεν είναι σίγουρο ότι το ίδιο μπορεί να κάνουν τα εκατομμύρια blogs ή email. Μπορεί τα μηνύματα που φτάνουν στα πολιτικά γραφεία να είναι τόσο ετερόκλητα που οι πολιτικοί να αποφασίσουν να τα αγνοήσουν.

«Η πρόβλεψη είναι δύσκολη», είχε πει κάποτε ο φυσικός Νιλς Μπορ. «Ειδικά σε ότι αφορά το μέλλον». Κανείς στον 16ο αιώνα δεν μπορούσε να κατανοήσει τις επιπτώσεις της τυπογραφίας, όχι μόνο στο πολιτικό σύστημα, αλλά και στην κοινωνία της εποχής. Το μόνο σίγουρο είναι ότι η τεχνολογία του διαδικτύου αλλάζει υπόγεια, αλλά δραστικά τα πράγματα. Προς το καλύτερο ή το χειρότερο; Κανείς δεν ξέρει και κανείς δεν μπορεί με σιγουριά να πει. Κι αυτό γιατί η αξιολόγηση «καλύτερο» και «χειρότερο» γίνεται με την γνώση του παρόντος και ουχί το μέλλοντος, το οποίο φυσικά δεν γνωρίζουμε. Το μόνο σίγουρο είναι πως βαδίζουμε σε ανατροπή της πολιτικής διαδικασίας. Οι νέες τεχνολογίες πάντα άλλαζαν ριζικά τον κόσμο. Περισσότερο και από τις επαναστάσεις.

Δημοσιεύτηκε σε ειδική έκδοση της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 2.12.2006
<http://www.medium.gr/articles/116524261583847.shtml>

Copyright©Πάσχος Μανδραβέλης

[αρχή σελίδας](#)

Περιοδικό HETERON ½ - Τάσος Ψαρράς: *Πορεία στο νότο, παρέα μ' ένα νέγρο θερμαστή*

Γνώριζα την ποίηση του Καββαδία από τα γυμνασιακά μου χρόνια, μέσα από τις συλλογές «Μαραμπού» και «Πούσι» από τις εκδόσεις -αν θυμάμαι καλά- «Γαλαξίας». Ήταν μαζί με τον

Καβάφη και τον Καρυωτάκη οι ποιητές που με είχαν επηρεάσει περισσότερο απ' όλους τους άλλους. Και με ταξίδεψαν ακόμη περισσότερο. Ιδίως ο Καββαδίας. Διαβάζοντας τα ποιήματά του ξανοιγόταν μπροστά μου ένας κόσμος άγνωστος, γοητευτικός, περιπετειώδης, μεθυστικός, με παράξενους τόπους, αλλόκοτους ανθρώπους, κοινές γυναίκες, ποτά, ναρκωτικά, μπαρ, καυγάδες, μαχαιρώματα, αλμύρα, πίκρα, προσδοκία. Και όλα αυτά με μια γλώσσα γεμάτη μουσική, ήχους, ρυθμό, ανάκατη με ναυτικά παραγγέλματα, ντόπια στοιχεία, εξελληνισμένους διεθνείς όρους, κι ακόμη παραθέματα από την ιστορία, την παράδοση, τον πολιτισμό. Μια γλώσσα απλή, καθημερινή, άμεση, που πλάθει εικόνες, ζωντανεύει μνήμες, κινητοποιεί τις αισθήσεις. Λίγο ακόμη διαβάζοντας και νιώθεις το κύμα να σκάει κάτω απ' την κουπαστή και να σε λούζει, το κουδουνάκι να χτυπά περιοδικά, το αμπάρι να τρίζει, ο μονότονος ήχος της μηχανής να χαμηλώνει και ν' αυξάνει καθώς παλεύει με τον άνεμο... Και μόνος ο μαρκόνης σκυμμένος στο χειριστήριο να δίνει θέσεις, να στέλνει μηνύματα, να παίρνει μηνύματα. Τότε δεν είχα διαβάσει ακόμη το «Τραβέρσο», που κυκλοφόρησε το 1975, ούτε και τη «Βάρδια». Ούτε φυσικά την εκπληκτική «Λι», ούτε «Του πολέμου» και «Στο άλογό μου», κείμενα που ανακάλυψα αρκετά αργότερα.

Βρισκόμαστε στα χρόνια της μεταπολίτευσης, όταν γύρω στο 1977 ο Γιώργος Παπαλιός, παραγωγός της πρώτης μου ταινίας μεγάλου μήκους «Δι' ασήμαντον αφορμήν», μου πρότεινε να γυρίσουμε ένα σίριαλ γύρω απ' τη ζωή των ναυτικών. Μέχρι τότε δεν ήξερα πολλά για τους ναυτικούς, πέρα από τα ποιήματα του Καββαδία και κάποιες σκόρπιες διηγήσεις από δω κι από κει. Άρχισα να διαβάζω ο,τιδήποτε είχε σχέση με τη θάλασσα. Έτσι έπεσα πάνω στη «Βάρδια», που μου τη δάνεισε ένας καπετάνιος, γιατί η παλιά έκδοση είχε εξαντληθεί, στη συλλογή «Τραβέρσο» και στη «Λυσικόμο Εκάβη» του άλλου μεγάλου παιδιού της θάλασσας, του Β. Λούλη.

Αλλά δεν έφταναν μόνο τα διαβάσματα. Αποφασίσαμε να μπαρκάρω σ' ένα πλοίο της εταιρείας του πατέρα του, που ήταν εφοπλιστής, για να 'χω τη γνώση από πρώτο χέρι. Κι ακόμα για να σημειώνω και να ηχογραφώ τις διηγήσεις των ναυτικών που θα αποτελούσαν το πρώτο υλικό του σεναρίου.

Το πρώτο λοιπόν ταξίδι μου με το φορτηγό «Αιγίς Σόνικ» δεν ήταν "...για το Νότο". Ήταν για το Ρότερνταμ. Πήρα το πλοίο από το Πόρτ Σάϊντ, που έκανε "μπάνκερ", περάσαμε τη Μεσόγειο με γαλήνιο καιρό και φθάσαμε στην Ολλανδία διασχίζοντας έναν ανταριασμένο Βискаϊκό που έδινε έντεκα δύναμη. Έζησα λοιπόν τη ζωή των ναυτικών, κατέγραφα τις κουβέντες τους, τις αφηγήσεις, και μέσα απ' το λυρισμό που κρύβουν αυτές οι ιστορίες κρατούσα ζωντανή την ανάμνηση του Καββαδία. Κι όταν κάποιες στιγμές "...προς την γαλάζια έκσταση εκοιτούσα", θαρρούσα από κάπου επρόκειτο να προβάλλει ο Γουίλλυ, ο μαύρος θερμαστής από το Τζιμπουτί, είτε ο Νάγκελ Χάρμπορ, ο Νορβηγός πιλότος απ' το Κολόμπο, ή ο Γερμανός πλοίαρχος Φλέστερ, ή έστω ο πονηρός Κάπταν Τζίμμυ.

Το ταξίδι ήταν συναρπαστικό και οι διηγήσεις των ναυτικών μου έδωσαν το υλικό των πρώτων επεισοδίων. Μετά ακολούθησαν και δυο τρία άλλα ταξίδια προετοιμασίας, πήγα στο νότο στην τροπική ζώνη, στη Βραζιλία, στην Αρζεντίνια, στην Ιαπωνία, στην Καραϊβική Κουρασάο και Αρούμπα, στην Αφρική, στο Κάιρο, στη Βηρυτό και στο Αλγέρι, σε χώρες για τις οποίες οι ναυτικοί έχουν πάντα κάτι να αφηγηθούνε... Και μαζί με το "τσούρμο", όταν έβγαινα στα λιμάνια, συναντούσαμε την ενθουσιώδη υποδοχή των κοινών γυναικών που τρελαίνονταν να βρεθούν με Έλληνες ναυτικούς. Γιατί οι Έλληνες ποτέ δεν τις αντιμετώπιζαν σαν πόρνες. Τις αντιμετώπιζαν σαν ερωμένες, φίλες, γνωστές. Τις κερνούσαν, έτρωγαν παρέα και το βράδυ πλάγιαζαν μαζί τους όπως θα πλάγιαζαν με το κορίτσι τους. Έτσι εξηγείται γιατί οι γυναίκες των

λιμανιών στο Ρεσίφε στο Σαλβαδόρ, στο Πόρτο Αλέγκρε, στο Μπουένος Άιρες, στο Ρίο, στη Γιοκοχάμα, σχεδόν παντού, όλο και ξέρουν κάποιες λέξεις ελληνικές, τραγουδούν τα τραγούδια μας, χορεύουν τους χορούς μας και -γιατί όχι- σηκώνουν ελληνικές σημαίες. Είναι γνωστό άλλωστε το ανέκδοτο του Καββαδία με το Σεφέρη στη Βηρυτό, όταν ο δεύτερος ήταν εκεί πρεσβευτής. Βρέθηκαν κάποια εθνική γιορτή μας μαζί και, καθώς με το ίδιο αυτοκίνητο πήγαιναν στην πρεσβεία για τα σχετικά, ο Σεφέρης παρατήρησε σ' ένα σημείο του λιμανιού ελληνικές σημαίες. “Δεν ήξερα”, είπε στον Καββαδία, “πως έχουμε τόσο μεγάλη παροικία”. “Δεν κατάλαβες”, του είπε ο Καββαδίας. “Είναι οι πουτάνες των λιμανιών και πανηγυρίζουν που έπιασε ελληνικό πλοίο”. Σοκαρισμένος ο Σεφέρης, ούτε ξανακοίταξε τον Καββαδία σ' όλη τη διαδρομή.

Καταγράφονται κι άλλα ανέκδοτα κι άλλα περιστατικά με το Σεφέρη, αλλά και άλλους εκπροσώπους της γενιάς του '30, και τον Καββαδία. Δεν ξέρω πόσα απ' αυτά είναι πραγματικά, αλλά σίγουρα αποδίδουν τη ρήξη της ζώσας ποίησης του Καββαδία με τη λόγια μοντέρνα λογοτεχνία “της συν-κουμπωμένης” και “συν-γραβατωμένης” γενιάς, κατά το χαρακτηρισμό του Σκαρίμπα.

Πάντως πρέπει να είναι μάλλον πραγματικό το περιστατικό με τον Κατσίμπαλη. Όταν σε μια σύναξη με το Σεφέρη και άλλους ο Κατσίμπαλης ζήτησε από τον Καββαδία να τους διαβάσει ποιήματά του, ο Καββαδίας προφασίστηκε πως είχε τα χειρόγραφα κρεμασμένα στην καμπαρντίνα του στο χωλ. Την πήρε, έφυγε, και άφησε τους άλλους να τον περιμένουν. Όταν ολοκληρώθηκε το σενάριο του σίριαλ με τον ναυτικό τίτλο «Πορεία 090» -δηλαδή πορεία στο Νότο- ζήτησα από τον Γιώργο Παπαλιό να πάρει τα δικαιώματα των ποιημάτων του Καββαδία για να μελοποιηθούν και να ενταχθούν στη δραματουργία. Έτσι και έγινε. Τότε κάναμε ιδιαίτερη παρέα με το Μάνο Λοΐζο και τον Χρήστο Λεοντή. Ο Μάνος δεν μπορούσε να αναλάβει το σίριαλ, γιατί ήταν απασχολημένος με τη σύνθεση ενός καινούργιου έργου τότε, και πρότεινα το Λεοντή. Έναν συνθέτη που εκτιμούσα και συνεχίζω να εκτιμώ απεριόριστα, όχι μόνο για τη μουσική του αλλά και για το ήθος του και τη γενική του στάση στα πολιτιστικά, ακόμη και σήμερα, που πολλοί δείχνουν να ακολουθούν τον δρόμο της έκπτωσης σε μια απο-πολιτικοποιημένη κοινωνική ζωή και απο-πολιτισμένη καλλιτεχνική παραγωγή. Ο Λεοντής, που δεν είχε κάνει τηλεόραση, αιφνιδιάστηκε με την πρόταση και στις ερωτήσεις του Παπαλιού για το κόστος, αλλά και το χρόνο παράδοσης, επιφυλάχθηκε να απαντήσει θέλοντας να κάνει μια διερεύνηση της αγοράς. Καθυστερούσε να δώσει μια συγκεκριμένη απάντηση, ίσως και να μην ήθελε να μπλέξει με την τηλεόραση...

Στο μεταξύ, διάφοροι συνθέτες που είχαν μάθει για το εγχείρημα επιδίωκαν να πάρουν την ανάθεση. Έτσι άκουγα διάφορες μελωδίες, που καμιά όμως δεν με ταρακούνησε. Μια μέρα, μου λέει ο Παπαλιός, “ξέρεις, η γυναίκα μου (η γνωστή ντοκιμαντερίστα Μαίρη Παπαλιού) γνωρίζει έναν νέο συνθέτη, το Θάνο Μικρούτσικο και έχει γράψει κάποια μοτίβα πάνω σε ποιήματα του Καββαδία. Δεν πας να τα

ακούσεις κάποια στιγμή; Δεν πιστεύω πως θα 'ναι κάτι σημαντικό, αλλά ανάμεσα στα άλλα άκουσε κι αυτά. Και, μεταξύ μας, είναι και πολύ οικονομικός”.

Τον Μικρούτσικο τον γνώριζα από τα πολιτικά του τραγούδια και τις επιρροές που είχε από τον Άιςλερ, τον Κουρτ Βάϊλ και άλλους Γερμανούς του μεσοπολέμου. Μου άρεζε. Έγραφε καλή μουσική, αλλά κάπως μαθηματική, κάπως ψυχρή. Είχα πολλές αμφιβολίες αν ταίριαζε με το πνεύμα του Καββαδία. Έτσι, πήγα στο σπίτι του στην οδό Ζαν Μωρεάς στο Χαλάνδρι, κυρίως για να κάνω το χατίρι του Παπαλιού... Κάθισε αμέσως στο πιάνο. Έπαιζε και τραγουδούσε τους στίχους από τα ποιήματα του Καββαδία.

Έμεινα ακίνητος στη θέση μου. Η μουσική δεν έβγαινε μόνη από το πιάνο. Μαζί της

ξεπηδούσαν θεόρατα κύματα, καταιγίδες, βαπόρια με σκουριασμένες λαμαρίνες κι άλλα πειρατικά με φανάρια στην πρύμνη, λιμάνια, αρμούρα, γυναίκες, φάτσες ναυτικών, η φύση όλη αλλά και η μεταφυσική του Καββαδία. Τηλεφώνησα στον Παπαλιό. “Κλείς’ τον αμέσως. Βρήκαμε συνθέτη”. Φεύγοντας ο Θάνος μου ’δωσε μια κασέτα. Το βράδυ όλη η παρέα στην ταβέρνα τραγουδούσαμε “το πειρατικό του Κάπταιν Τζίμμου”. Έτσι προέκυψε ο «Σταυρός του Νότου».

Ξανασυναντήθηκα με τον Καββαδία όταν έκανα -στην εκπομπή «Εποχές και συγγραφείς» της ET 1- το πορτρέτο του.

Όλα τα θέματα της πολύ πετυχημένης και χρήσιμης αυτής εκπομπής, τα ζητάνε πολιτιστικοί σύλλογοι, σχολεία, πανεπιστήμια, στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Το πορτρέτο του Καββαδία έχει σταλεί κι έχει παιχθεί παντού. Με αφορμή αυτό το κείμενο έριξα μια ματιά στο αρχείο μου. Δεν μου είχε απομείνει ούτε ένα αντίγραφο ...

Copyright©Τάσος Ψαρράς/Περιοδικό Heteron ½.

επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του Περιοδικού, γίνετε συνδρομητές: <http://heteronmag.gr/>

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική Βιβλίου από την **Μαρία Πετρίτση**: Rod Jones: «Night Pictures» («Images de la nuit») Editions Folio, Livres de Poches

Υπάρχουν βιβλία που μας ταραάζουν το μυαλό. Υπάρχουν βιβλία που μας ξαφνιάζουν. Οι λέξεις τους διαδέχονται η μία την άλλη σε μια χρωματιστή περιπέτεια χωρίς αρχή και τέλος. Υπάρχουν βιβλία που οι γραμμές τους τρίζουν. Πέφτουν σαν όξινη βροχή μπροστά στα μάτια μας και μας υπενθυμίζουν όλα όσα νομίζαμε πως είχαν ξεχαστεί εδώ και χρόνια. Τα απογεύματα, πάνω στο γύρισμα κάποιας σελίδας, βάφουν σε βιολετί κλίμακα το φως της στιγμής που ο εαυτός μας μάς εκπλήσσει με την επιμονή του να διαθέτει μνήμη, έστω και παραγκωνισμένη από τον καιρό, και μας κάνουν να διψάμε για όλο και μεγαλύτερη δόση ναρκωτικών αναμνήσεων και μελαγχολικής ηδονής.

Rod Jones: Night pictures. Ένα παλιό αγγλόφωνο βιβλίο του οποίου η γαλλική μετάφραση επανεκδόθηκε φέτος και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Folio σε format τσέπης. Ένα βιβλίο που βρίσκεται πλέον εύκολα στα ράφια των βιβλιοπωλείων και ανταποκρίνεται πλήρως στον ορισμό του καθώς μας ωθεί να διεισδύσουμε σε χώρους που μέχρι πρότινος μπορεί και να μας τρόμαζαν. Τώρα πια όμως, σε χρόνο ενεστώτα, έχουμε το κλειδί και την κλειδαρότρυπά του, ξέρουμε πίσω από ποια μυστική πόρτα απλώνονται και αν πότε πότε νιώθουμε την ανάγκη για

ένα βιαστικό κρυφοκοίταγμα, ξέρουμε πού και πώς να τους βρούμε.

Αυτοί οι χώροι ονομάζονται μνήμη.

Ο αυστραλός συγγραφέας επικαλείται τη μνήμη ως το χώρο όπου συγκλίνουν οι εμπειρίες συν τω χρόνω, αναπλάθονται από το προσωπικό υποσυνείδητο και μετουσιώνονται στην εμπειρία που καθίσταται υλικό ζωής. Η μνήμη δεν είναι ένας σκοτεινός θάλαμος όπου περιφέρονται σκιές χωρίς υπόσταση. Είναι ένα πεδίο ανάκλησης και αναβίωσης όλων των διαστάσεων του χρόνου που αφορά, εν προκειμένω, το μόνο αξιόπιστο ιστορικό στοιχείο που διαθέτει ο άνθρωπος: το ίδιο του το σώμα.

Η πρώτη περίοδος που περιγράφεται στο βιβλίο είναι η παιδική ηλικία του ήρωα. Όπως πάντα, έτσι κι εδώ γίνεται ευθύς εξαρχής κατανοητό πως μια παιδική ηλικία δεν είναι ποτέ εντελώς αθώα. Κάποια ίχνη της μένουν ανεξίτηλα σαν δακτυλικά αποτυπώματα πάνω στη φαιά ουσία μας, λες κι έγιναν από δάχτυλα βουτηγμένα σε σινική μελάνη. Η παιδική ηλικία είναι χρόνος γεμάτος ρωγμές και μυρωδιά ναφθαλίνης, αμυδρά χρώματα δειλινών και πρωινών, κάποιες μουνδιασμένες φθινοπωρινές Κυριακές χωρίς ήχο και τα κροταλίσματα μιας ξεχαρβαλωμένης Singer από το διπλανό δωμάτιο που θα επανέρχονται εσαεί καθώς το σκοτάδι θα προσπαθεί μάταια να πνίξει στο τίποτα της νύχτας τα ταραγμένα όνειρα ενός ενηλίκου-πρώην-παιδιού-που-δεν-ξέφυγε-από-τίποτα.

Το κείμενο είναι μια δυναμική παρέμβαση στη γλώσσα της αφηγηματικής ποίησης. Η μεταφορά είναι επίμονα παρούσα σε ολόκληρο το έργο. Καθίσταται δείκτης ποιητικής νοημοσύνης, συμπληρώνει την ομορφιά των μορφών, προσδίδει στο υλικό την πληρότητά του ενισχύοντας την αόρατη ποιότητα του λόγου και καλλιεργώντας τη συμβολική αισθητική του.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου ο Jones, περνώντας από την παιδική στην εφηβική ηλικία του ήρωα, ασχολείται με το νόημα της τυφλότητας των προτιμήσεων. Την περιγράφει, εν πολλοίς, ως αμιγώς ανθρώπινη και, κατά συνέπεια, απολύτως σεβαστή. Στην περίπτωση του κεντρικού ήρωά του, δε, ξεφεύγει ευτυχώς από το γενικό κανόνα και συμβαδίζει με το παρόν και το μέλλον χωρίς να καθίσταται νοσηρή ή να χάνει την ανθρώπινη διάστασή της.

Ο έρωτας ξεκίνησε στα δεκαπέντε, σε μέρες όπου τα εν εξάρσει ένστικτα πραγματώθηκαν απρόσμενα με τρόπο βαρύ και βελούδινο, σαν τις κουρτίνες της σκοτεινής βιβλιοθήκης που είδε για πρώτη φορά τον έφηβο να διασχίζει το κατώφλι της ωρίμανσης, πέφτοντας με ορθάνοιχτα μάτια στην αγκαλιά και στο έλεος της πρώτης του αγάπης.

Οι πιο δυνατές ερωτικές σκηνές του βιβλίου είναι αυτές που δεν περιγράφονται καν, γι' αυτό και αφήνουν πίσω τους μια αίσθηση ζάλης και μαγείας, ένα σωματικό παραισθητικό μούδιασμα που καταλήγει σε παρανάλωμα συναισθηματικής παράδοσης κι ονειρικής περιπλάνησης στο χώρο της εξωπραγματικής -και όμως υπαρκτής- αυτογνωσίας. Το ίδιο συμβαίνει και στη ζωή. Αν δεν επιχειρήσαμε ποτέ να τις περιγράψουμε είναι γιατί ενδόμυχα γνωρίζαμε πως όλα όσα μας ένωσαν κάποτε με τον πρώτο μας έρωτα είναι εκείνα που θα μας χωρίζουν για πάντα από αυτόν. Βενετία. Η πόλη που ξέρει να κρατάει μυστικά και να εγκυμονεί τους συναρπαστικότερους κινδύνους. Εδώ εγκαινιάζεται η τρίτη περίοδος του βιβλίου, που αποτελεί και το σημαντικότερο μέρος του. Ο ήρωας καταδύεται στο μηδέν, μεταμορφώνει την παρελθούσα εμπειρία σε απτή πραγματικότητα. Αναζητά όλα όσα υποψιάζεται ότι χρειάζεται, έχοντας εμπιστοσύνη στο ανθρώπινο σώμα και στις εκφάνσεις του. Η σιγουριά δίνει τη θέση της στην εικασία, η γνώση παραμερίζει σεμνά μπροστά στην επίγνωση.

Η ανώνυμη εμπειρία του αγνώστου, η συνείδηση που υποφέρει δημιουργικά, η ώριμη εκμηδένιση κάθε είδους ταμπού συνθέτουν το τοπίο μέσα στο οποίο ο ήρωας βιώνει την πιο καθοριστική ερωτική εμπειρία της ζωής του με μια παράξενη και βαθιά γοητευτική γυναίκα. Σε ένα σκηνικό που μοιάζει με τεντωμένο σκοινί για τους ποιητές και τους ονειροπόλους, το

ζευγάρι υποκλίνεται στη μοίρα του και ζει συναρπαστικές στιγμές ελευθεριότητας. Παράλληλα, η απόλυτη ταύτισή τους, η πεισματική άρνηση μιας απάνθρωπης συναισθηματικής καθημερινότητας, η αποκορύφωση της συνενοχής είναι οι ψηφίδες του καινούριου έργου της ζωής τους! Ο μόνος όρος για να συνεχίσουν να υπάρχουν όμως είναι να παραμείνουν κρυφές, αλλιώς τα μάγια λύνονται και τίποτε πια δεν είναι όπως πριν.

Το ποιητικό βλέμμα του συγγραφέα αγγίζει το παραμικρότερο ανατρίχιασμα της μορφής και της ψυχής του έργου και προεκτείνει το ρυθμό αυτής της ανατριχίλας στο λόγο. Εδώ ο Jones προσδίδει στη μορφή ένα μυστήριο ψυχολογικό, που δεν συγκαλύπτει ούτε μεταμφιέζει την οδύνη του μπροστά στο δοκιμαστήριο της φθοράς. Ο χρόνος αποκτά άλλη διάρκεια, το μηδέν και το άπειρο αλληλοσυμπληρώνονται με απέριτη αρμονία.

Σιγά σιγά, καθώς κυλά το έργο, η γλώσσα γίνεται τραχιά, οι περιγραφές σοκαριστικές, το ύφος απαιτητικό: η περιγραφή της κορύφωσης του πάθους ακολουθεί την πορεία του περιεχομένου της. Ορθώνεται δυναμικά και διεκδικητικά μπροστά μας και μας αφήνει άναυδους με τη δύναμη του σαρώματός της.

Ο ενστικτώδης φόβος μπροστά στο αγαπημένο πρόσωπο, πρωταρχική τροφή για την υπέρβαση όσων κάποτε λατρέψαμε και μας σημάδεψαν για πάντα, εντοπίζεται ως ένα ακόμη συνοδευτικό στοιχείο της περιγραφής του συγγραφέα που εκτυλίσσεται με σχεδόν ευλαβικό κι αραχνοϋφαντο τρόπο.

Όταν το ανεξήγητο ζωντανεύει μέσα στην πραγματικότητά μας, τότε το σώμα και το πνεύμα λογοδοτούν για όσα αποσιωπήθηκαν, ακόμα και για όσα ωραία και απροσδόκητα φέρνει στο φως η φθορά του τρόμου. Ο ήρωας φαίνεται να κραυγάζει: «Πλήγωσέ με, αφάνισέ με, απείλησέ με, γιατί έτσι μόνο μπορώ να σ' αγαπήσω ακόμα πιο πολύ. Κάνε με να χάσω τον εαυτό μου για να σου παραδοθώ απόλυτα. Εκμηδενίσέ με, για να έχω έτσι την ευκαιρία να ξαναρχίσω μαζί σου την ίδια ακριβώς ζωή εξαγνισμένος, αλλαγμένος, πιο καλός και πιο έτοιμος να αντιμετωπίσω την ευτυχία».

Ο έρωτας των ηρώων του Rod Jones είναι μασκαρεμένος. Προσπαθεί να κρυφτεί από τον εαυτό του επειδή φοβάται μήπως αυτοανααιρεθεί. Ο εφιάλτης αυτός δεν είναι άσπιλος, κι ας ντύνεται τα χρώματα της παιδικής ηλικίας. Δεν είναι αδιάβλητος, κι ας του παρέχει άσυλο η νύχτα της παράδοσης στο πεπρωμένο. Είναι αλλοπρόσαλλος και Ωραίος, παραλύει και απατά, ανυψώνει και καθαίρει. Συμβαίνει πραγματικά. Ο χρόνος βυθίζεται στην ανωνυμία της ανάκλησης, ξεφεύγει από τον έλεγχο και γίνεται απόλυτα παρών: ο λόγος του Jones χαρακτηρίζεται από υπαρξιακό στοχασμό, γίνεται συνείδηση που βασανίζεται και υποφέρει για να αγγίξει επιτέλους την κάθαρση.

Το βιβλίο φτάνει στο τέλος του και ο συγγραφέας, με μια βαθιά ανάσα, αποδεικνύει τελικά ότι η επίγνωση κρέμεται αν διπλός πέλεκυς πάνω από τα κεφάλια των ανθρώπων. Το μόνο που δεν απειλείται εδώ είναι ο ομφάλιος λώρος που συνδέει όλους εκείνους που πιστεύουν πως θα είναι για πάντα νωρίς: νωρίς για ριζικές αλλαγές, νωρίς για τελεσίδικες αποφάσεις, νωρίς για ρεαλιστικές αναμετρήσεις, νωρίς για κάθε τι που, εκλογικευμένο, δεν θα μπορούσε παρά να οδηγήσει στην ακύρωση και στον ίδιο του τον ευνουχισμό.

Το τρίτο πρόσωπο του βιβλίου, ο άντρας της ηρωίδας-ερωμένης, δίνει τη λύση του αινίγματος, την ερμηνεία στο χρησμό που εν μέρει και ο ίδιος μεθόδευσε. Πρόκειται για μια ερμηνεία βουβή και στωική, που φέρει μέσα της όλο το φορτίο της καταδυναστευμένης ζωής του ήρωα.

Τιμωρημένοι από όσα παρέβλεψαν, εγκαταλελειμμένοι από όλους τους από μηχανής Θεούς, οι τρεις ήρωες υπερβαίνουν τα όρια της ζωής και του θανάτου και δεν χρειάζονται πλέον άλλοθι. Έχουν ήδη πληρώσει ακριβά το τραγικό τίμημα που τους φύλαγαν η μοίρα και οι επιλογές τους. Τώρα τίποτα δεν τους εμποδίζει να μην παίζουν -φανερά πια- με τους κανόνες του παιχνιδιού.

Αγγίζουν την αθωότητα επειδή κατάφεραν την απόλυτη ενοχή.
Vulnerant omnes, ultima necat.

Τελειώνοντας αυτό το βιβλίο μπορεί να νομίσετε πως είδατε μικρά ζωηρά χερουβείμ να φτερουγίζουν στο ταβάνι. Αν σας κοιτάζουν μελαγχολικά μην θορυβηθείτε. Ένα απαλό νεύμα κατανόησης προς τη μεριά τους θα είναι αρκετό. Κρατείστε την εικόνα τους για πάντα στο νου σας. Είναι το πλημμύρισμα της συγκίνησης και της αναθυμιάσης παλαιών αισθήσεων που, ως ενήλικοι, συναντάμε πλέον μόνο στα πιο κρυφά μας όνειρα.

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

αρχή σελίδας

deProfundis (ψευδώνυμο του E.F):

Νότες Εκ Βαθέων (επιλογή)

XX

όπως λαμποκοπούν εκείνα τα άγρια μέταλλα που τη λάμψη τους αρπάζει η ματιά από μια μόνο γωνία, έτσι κι εγώ είμαι σίγουρος πως κάποτε είχα την ικανότητα να πετάω χαμηλά παρουσία πλήθους μαρτύρων που τώρα λένε ότι τους διαφεύγει το γεγονός. βλέπετε

όλο αυτό το πλήθος, κάποτε, δεν ήταν στριμωγμένο σ' εκείνη την στενή προβλήτα έτοιμο προς αναχώρηση...

*

XXII

κάποιοι μιλούν για πολλά χρόνια που πήγαν χαμένα, μερικοί ακόμη προσδιορίζουν ακόμα και τον αριθμό. ξέρω όμως κάπου ένα χωριό, υπνήλεο στην κοινή λογική, όπου τα πάντα κινούνται σαν φευγαλέες αναμνήσεις. κάθε πρωί οι κάτοικοί του μαζεύονται σε έναν διαμορφωμένο χώρο, εκεί όπου τελειώνουν οι κήποι. αρχίζουν την ημέρα τους συζητώντας για τον ξανακερδισμένο χρόνο. εντύπωση μου έκανε

η γεύση του κρασιού που μου προσέφεραν, λίγο πριν την πρώτη μου κουβέντα.

*

XXXII

το λιμάνι ζει εξελίξεις· συμφωνίες, δεν ενοχλείται από ανθρώπου επαφή. συλλέγει γκριζα σκοροφαγωμένα σύμβολα. η συνάθροιση ανθρώπινων αποβλήτων δεν του είναι πρωτόγνωρη. η μέθοδος της κολακείας έχει μόνιμα αγκυροβολήσει στα σπλάχνα του και την συμπονά, κι όταν έρθει δειλινό, νιώθει στη πλάτη του τα χρώματα που απλώνονται αργά και τυλίγουν μ'εκείνο το φωτεινό μοβ τις λαμπαδιασμένες στέγες, βλέπει πλεούμενα που

ξεκινούν προς το ανεκπλήρωτο. γνωστό είναι άλλωστε ότι έχει πάντα πλεονέκτημα στην τελευταία ειρωνική ματιά προς την απεραντοσύνη.

*

XXXVI

μ'αρέσουν οι μικρές παλιές πλατείες. οι στιγμές πετάγονται μπροστά μας σε κάθε γωνιά γεμάτη γνώριμες εικόνες που πιθανόν δεν έχουμε ζήσει. οι κουβέντες αρπάζονται στη τύχη, προσφέρουν την σπάνια ευγένεια μέσα στο γενικό ξεχαρβάλωμα. μ'αρέσουν οι μικρές πλατείες που όλα συνεχώς αλλάζουν μέσα, αφήνοντας το έξω, το φανερό, σαν ένα

παμπάλαιο πολύτιμο κοχύλι. τακτοποίησε λοιπόν τα ελάχιστα προσωπικά σου είδη σε 'κείνη την παλιά δερμάτινη τσάντα και φύγε από το γραφείο στις τέσσερις ακριβώς.

*

XXXIX

ο ζωγράφος χρειάζεται μια λέξη για να εκφράσει την ψυχική του κατάσταση, έναν όρο για την επιποθούμενη πραγμάτωση του έργου του, γιατί η ομορφιά είναι γι' αυτόν διαφορετική· γεμάτη ατέλειες, αζιέραστη κι ορατή. χρειάζεται να σκεφτεί κάτι τυλιγμένο θετικά γύρω από τη λέξη θάνατος. σε αντίθεση με τα ευρέως λεγόμενα, το Έργο ξεκινά πάντα από την συμβατότητά του με το θάνατο, δεν γίνεται αλλιώς. εκτός πια

κι αν δεν έχουμε να κάνουμε με Έργο, αλλά με κάτι άλλο· συμβατό αποκλειστικά με τυμπανοκρουσίες. δηλαδή έχουμε να κάνουμε με τενεκέδες.

*

XLVII

δεν ξέρω αν είναι μόνο μία η αληθινή γενναιότητα, όμως ξέρω ότι θέλει θάρρος ν' αφήσεις πίσω την όποια σου ταυτότητα, να μην διστάσεις να δεχτείς τις όποιες ηθογραφικές υποστυλώσεις που σου προσφέρονται. η έκθεσή σου πρέπει να επιδιώκεται. δεν πρέπει να ανήκεις σε αυτούς με την έλλειψη ιδιαιτερότητας· εκτός κι αν ζητάς μια

σίγουρη οχύρωση. αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε κάτσε και παρηγορήσου με θλιβερές κι ευθύγραμμες διαπιστώσεις. είναι ανώδυνες, δεν χρειάζεσαι καν κεφάλαιο για ασπιρίνη

Copyright©deProfundis E.F

[αρχή σελίδας](#)

Μαίρη Αλεξοπούλου: *Αποσπάσματα από τη συλλογή μου «Ερώμαι» των εκδόσεων Γαβριηλίδης*

Στον S.

Ακόμα σε θυμάμαι.

Μπλε μεταλλικό Hyundai
στην πόρτα

πάντα

στο τζάμι
το πρόσωπό σου
κολλημένο
με περιμένεις
γελαστός

η μηχανή αναμμένη
το ραδιόφωνο αναμμένο
κι εσύ

αναμμένος

για τα φιλιά μας
για την καρδιά μας
για τις κλεμμένες ώρες
εκείνες που η υπόλοιπη ζωή
μοιάζει εμπόδιο
σε όσα θέλουμε
κι ονειρευόμαστε
θέλουμε και έχουμε
και θα έχουμε

πάντα
ναι
«ΠΑΝΤΑ»

λέμε
και δεν πιστεύουμε
και γρήγορα χασκογελούμε
να μη παραδεχτούμε
μωρά παιδιά εμείς και

αχνισμένα τζάμια

παιδιά του έρωτα
παιδιά του «σε θέλω»
και «δεν αντέχω»
και «όλα μοιάζουν ανόητα χωρίς»

«εσένα πότε θα σε δω;»
και τέτοια τέτοια

λόγια

τηλεφωνήματα τρομακτικά
τρομακτικά
γιατί ξέρω
πως έχουν πια αλλάξει
τη ζωή
οριστικά.

-2-

Μωβ
καλτσόν δικτυωτό

εκείνο που το σκίζεις
σχεδόν
τραβώντας βίαια
το μπρασελέ του ρολογιού
να με αρπάξεις

«δε σου φεύγω
μη φοβάσαι δε»

μη φοβάσαι
να σου λέω
μα εσύ τρέμεις
ανάμεσα στα πόδια
μου τρέχουν τα υγρά μας
να μας θρέψουν
κι άλλο κι άλλο
να γίνουμε γιγάντια
μπαλόνια ηλιακά
αιωρούμενα
να κυλήσουμε αργά
προς το
φεγγάρι το
σύμπαν το
πουθενά το
πάντα

χέρι-χέρι
στόμα-στόμα
πόδι-πόδι

εσύ κι εγώ

το χαλασμένο μου καλτσόν
το μωβ
το ειδικά αγορασμένο
ενθύμιο
του έρωτα εκείνου
στο κουτί των όσων
ζήσαμε
κάποτε
εμείς
μαζί κάποτε.

-3-

«Ποια σ' έμαθε έτσι να φιλάς;»

Τρώω τις σάρκες μου
να μάθω
να δω
να βρω
θέλω

να με/σε/μας πονέσω

να με/σε/μας τελειώσω

κατα
τρομαγ
μένη

η βέρα

στο συρτάρι μου και
τ' όνομά σου
στο λαιμό μου
κρεμμάμενο ασήμι

εγχείριση ανοιχτής καρδιάς

τρέμει τρέμει

«πώς γίνεται να φοβάσαι
τόσο να αγαπάς;
δε γίνεται!»

ναι! γίνεται!
αμέ! αμέ!
γίνεται!

Αχτένιστος, αξύριστος
το σπέρμα σου χυμένο
ευτυχισμένο
όμορφο
όλο το προσωπό σου
κι εγώ να σε φιλώ
να σ' εκβιάζω να
«Ποια σ' έμαθε, λοιπόν, έτσι να με φιλάς;»
σου ζητώ
να βάλεις ένα τέρμα

σ' ετούτο το όνειρό μου
που εσύ θέλεις να κάνεις
αληθινό για μένα.

- 4-

Η φωτογραφία σου
επάνω στο γραφείο
έρωτα
δε μπορέσαμε
να κάνουμε εκεί, θυμάσαι;
μας πιάσανε τα γέλια
καλύτερα στο πάτωμα.

Κι όταν μου λείπεις
είσαι εδώ
στο κούτσικο σπιτάκι
η κλήση σου που καρτερώ
τα λόγια που διαβάζω
το χέρι που χαϊδεύω
πιάνοντας το δικό μου
το άγγιγμά σου είναι νωπό

ακόμα
πάνω μου παντού

και δε μπορώ

να κοιμηθώ
να φάω
να διαβάσω

και να μιλήσω

δε μπορώ

με τους κανονικούς
ανθρώπους
για τον καιρό
για την TV
για τις χριστουγεννιάτικες γιορτές
και «πού θα πας τα Φώτα;»

δε μπορώ

έχω ξεχάσει πια
τη γλώσσα τους
θυμάμαι μόνο
τη δική σου
αγκαλιασμένη
στη δική μου

γλώσσεψα τη μπέρδα μου
και είμαι ευτυχισμένη.

Copyright©Μαίρη Αλεξοπούλου

[αρχή σελίδας](#)

Θεοδόσης Βολκώφ: ποίηση

*

Το Μαύρο μου Ρόδο

A. S.

Ρόδο μου
Ρόδο μου Μαύρο

Πληγή μου μετά την πληγή
Έρωτά μου μετά τον Έρωτα
Αίμα μου
που ρέεις κι απ' το στέρεμα μετά
της θλίψης προσφωνήσεις – βλέπεις – τώρα επισωρεύω.

Ομορφιά μου ανώφελη
στο αγκάθι σου ακόμα προσκολλάσαι
κι είναι πληγές που δεν μπορείς να κλείσεις
μόνο τον πόνο
στον ήδη πόνο να προσθέτεις•
όχι φύλλο όχι πέταλο μίσχος όχι
αγκάθι αγκάθι μόνο
αυτή η συμπύκνωσή σου.

Να σ' αγγίζω και να ματώνω
να μ' αγγίζεις και να μαραίνεσαι
να μεγαλώνει η οδύνη κάθε μέρα
η κάθε νύχτα να ριζώνει θύμηση
βαθύτερα όλο
και η στερνή καταφυγή να μην υπάρχει
το φταίω το φταις λυτρωτικό
η κατηγορία του ένα για τον άλλο.

Ρόδο μου
Ρόδο μου Μαύρο
Πληγή μου μετά την πληγή
Έρωτά μου μετά τον Έρωτα
Αίμα μου
που ρέεις κι απ' το στέρεμα μετά
της θλίψης προσφωνήσεις τώρα επισωρεύω
να σε καλώ
να σε καλώ
κι εσύ να γυρίζεις
όχι.

*

Γυμνή

Θα σου δείχτώ γυμνή. Κάθε γραμμή θα δεις κάθε καμπύλη
κι αυτά που μόνο εσύ -γνωρίζω- τα μαντεύεις
και στη φωτιά κι όπως ποτέ σου πριν δεν έπιασες τη σμίλη
θ' αρχίσεις γρήγορα και άγρια να λαξεύεις.

Απ' τα κοινά και αδύναμα κουράστηκα τα χάρδια,
το πύρινο να τυλιχτεί ζητά η σάρκα μου όνειρό σου
κι αυτό το βράδυ που κρατά βαθιά του όλα τα βράδια
θέλει τον μπρούντζο σου και το πεντελικό το μάρμαρό σου.

*

Ο Δαίμονας (απόσπασμα)

Είμαι Ψυχή· μια Ζωή και μια Μοίρα,
λύκος στην έρημο και μάχη και σεισμός,
κολάσεων πύλη, παράδεισου θύρα,
πόθος και έρωτας και νίκη και θυμός.

Είμαι Οργή· της φύσης μου η θήρα,
άφθαρτη ουσία και πορεία και σκοπός,
της σκέψης και του πάθους την πορφύρα
κι αίματα ντύθηκα, και μαύρος καλπασμός.

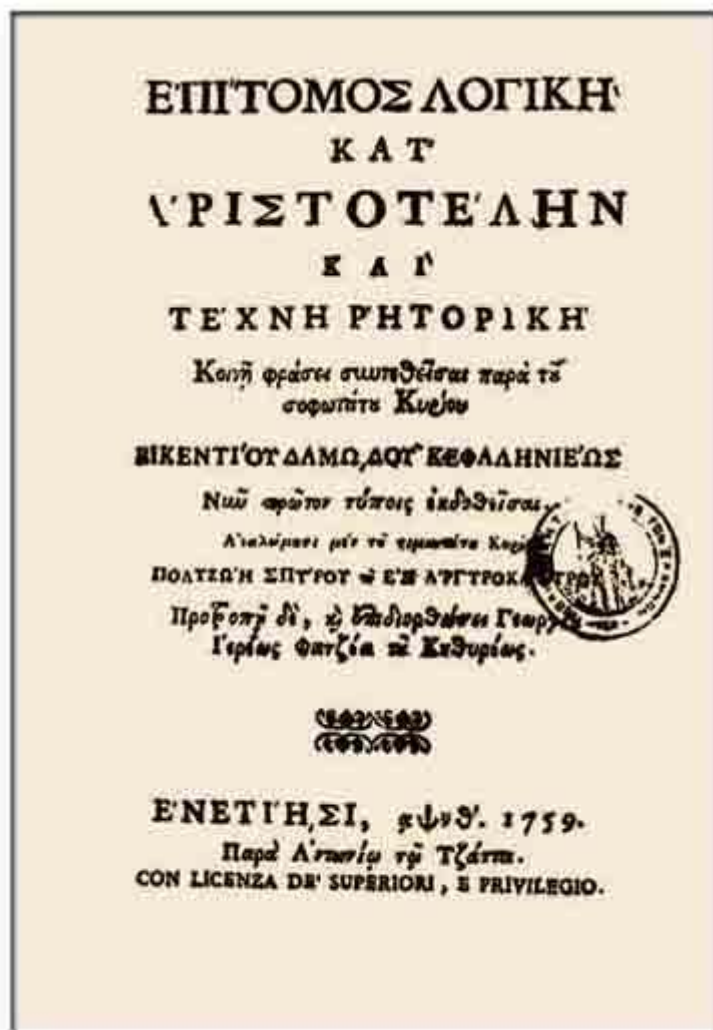
Κι έχω τη χαίτη που 'χει το λιοντάρι
και χείμαρρου φωτιάς και καταρράχτη
ορμή, ματιά του τίγρη, αλκής τα θάρρη,

καπνούς αφήνω πίσω μου και στάχτη·
ρίζες στη Γη, σε μνήμα ή σε λάκο,
φτερά της νυχτερίδας κι από δράκο.

Copyright©Θεοδόσης Βολκώφ

αρχή σελίδας

Δαμοδός Βικέντιος (1700-1752) : Επίτομος Λογική κατ' Αριστοτέλην (Βενετία, 1759) από τον ["Ελληνομνήμων"](#)

[αρχή σελίδας](#)

Γιώργος Μαζαράκης: Τριπλό άξελ

Μυρτώ την είχανε βγάλει, όπως τη μακαρίτισσα τη γιαγιά της. Μυρτούλα την φώναζε η Κυρία Ευανθία, η μάνα της. «Έλα Μυρτούλα μου, ξύπνα θα αργήσεις» της έλεγε τα πρωινά. Όταν την βαφτίζανε, οχτώ μηνών μωράκι κοιτούσε την κόρη της και έβλεπε ένα ηλιοκαμένο αδύνατο κορίτσι να τρέχει ξυπόλυτο στην αμμουδιά. Μα η Μυρτούλα μεγάλωσε κι έγινε το αντίθετο, χλωμή και παχουλή. Ένα νωθρό μελαγχολικό κορίτσι. Μόνο δυο στρογγυλές πιτσιλιές κόκκινο χρωμάτιζαν τα φουσκωτά της μάγουλα.

Καθόταν στο θρανίο σκυφή με το μολύβι στο χέρι. Η δασκάλα μιλούσε και αυτή ζωγράφιζε καρδούλες στην λευκή πρώτη σελίδα του βιβλίου χωρίς να την ακούει.

Όλα της τα βιβλία ήταν νοικοκυρεμένα, και προστατευμένα με διάφανο ντύμα. Είχαν πολύχρωμα αυτοκόλλητα με στρασιάκια στο εξώφυλλο και μια ροζ ετικέτα στην γωνία. «Μυρτώ Λαμπροπούλου, μαθήτρια της πέμπτης δημοτικού.» Δεν ήταν τσαλακωμένα στις γωνίες. Μέσα όμως ήταν γεμάτα ζωγραφισμένες καρδούλες. Καρδούλες και το όνομα Γιάννης. «Μυρτώ τι λέγαμε τώρα;» συνήθιζε να την ρωτάει η δασκάλα κι αυτή ποτέ δεν ήξερε τι να απαντήσει. Άκουγε την μονότονη φωνή που αντηχούσε στην τάξη χωρίς ποτέ να προσέχει τα λόγια. Οι κόκκινες πινελιές απλώνονταν τότε σε όλο της το πρόσωπο και τα άλλα παιδιά κρυφογελοούσανε. Δεν την ένοιαζε όμως. Το είχε συνηθίσει. Μόνο το τραγουδάκι την πείραζε. Το ξεκινούσε ένα από τα παιδιά και το συνεχίζανε όλοι χορωδία· και ο Γιάννης μαζί. Ένα στιχάκι ήταν όλο κι όλο μα όποτε τους κολλούσε μπορούσαν να το επαναλαμβάνουν για ολόκληρο το διάλειμμα.

Έρχεται η Μυρτώ
κρύψτε το φαγητό
Έρχεται η Μυρτώ
κρύψτε το φαγητό.

Δεν το άκουγε πάνω από δύο τρεις φορές. Κρυβόταν σε κάποια ευχάριστη σκέψη και οι φωνές τους γινόντουσαν μακρινοί υπόκωφοι ήχοι. Χανόταν σε μακρινούς κόσμους με ζωτικά και νεράιδες. Όλο και κάποια καλόκαρδο Τζίνι που έδινε τρεις ευχές σύχναζε εκεί. Με την πρώτη ευχή γινότανε όμορφη και με την δεύτερη τα έφτιαχνε με τον Γιάννη. Φορούσε ένα ροζ φόρεμα και καθόντουσαν μαζί στο παγκάκι της πίσω αυλής. Η Τρίτη ευχή άλλαζε κάθε φορά. Τα απογεύματα τα περνούσε μπροστά στην τηλεόραση. Περίμενε όλη τη βδομάδα με λαχτάρα τη μέρα που έπαιζε candy candy. Έπαιρνε κρυφά τρεις τέσσερις χούφτες σοκολατάκια και στηνόταν μπροστά στην ασπρόμαυρη συσκευή. Όταν ο Antony έπεσε από το άλογο και σκοτώθηκε η Μυρτώ οριστικοποίησε την τρίτη της ευχή. Θα τον ανάσταινε για να παντρευτεί την Candy.

Τα χρόνια περνούσαν και η Μυρτούλα μεγάλωνε. Όχι μόνο στα χρόνια αλλά και στις διαστάσεις. Γύριζε από το σχολείο και κλεινόταν στο δωμάτιο της. Της είχε κάνει δώρο η θεία της μια φορητή τηλεόραση και την είχε στο κοριτσιίστικο δωμάτιο ανάμεσα σε αρκουδάκια και κούκλες. Την εποχή που έδειχνε καλλιτεχνικό πατινάζ έβγαινε από το δωμάτιο μόνο για να πάει στο περίπτερο να αγοράσει σοκολάτες και πατατάκια. Παρακολουθούσε εκστασιασμένη, με το στόμα μπουκωμένο. Φανταζόταν τον εαυτό της να γλιστράει στο πάγο. Αδύνατη και όμορφη ελίσσεται με μπρίο ενώ το δαντελένιο της φόρεμα ανεμίζει στον ρυθμό της μουσικής.

Βραδιά καλλιτεχνικού πατινάζ ήταν και όταν έφυγε ο πατέρας της από το σπίτι. Είχε χαμηλώσει τον ήχο και κρυφάκουγε. Είχε σταματήσει να αναπνέει για να κάνει ησυχία. Δεν τα άκουγε όλα. Μόνο σκόρπιες λέξεις, πνιχτά κλάματα, τον μεταλλικό ήχο από το κούμπωμα της μεγάλης βαλίτσας, κάτι μισοτελειωμένες προτάσεις, η πόρτα που κλείνει. «Την κόρη σου δεν την σκέφτεσαι;» Όταν η Ευανθία άρχισε να κλαίει με λυγμούς η Μυρτώ σταμάτησε να ακούει. Κρύφτηκε πάλι σε κάποιον από τους κόσμους της. Ήταν μεγάλη και όμορφη εκεί. Ένα πρώην ασχημόπαπο. Είχε τρία παιδιά και ζούσε σε ένα μεγάλο σπίτι με κεραμίδια στην εξοχή. Είχε μια στρογγυλή πέργκολα στην αυλή και μια λιμνούλα με χρυσόψαρα στον κήπο.

«Διάβαζε Μυτούλα μου» της έλεγε η μάνα της πριν τις μεγάλες εξετάσεις. «Διάβαζε να ξεφύγεις εσύ τουλάχιστον». Και η Μυρτούλα που είχε μεγαλώσει σε όλες τις διαστάσεις ήξερε πως αυτό έπρεπε να κάνει. Έπαιρνε το βιβλίο και μερικά κομμάτια από τον κορμό σοκολάτα, που έφτιαχνε η Ευανθία για να την καλοπιάνει και διάβαζε. Διάβαζε μα από τα μισά της πρώτης σελίδας

σταματούσε να αποτυπώνει τα γράμματα στο μυαλό της. Χανόταν σε φοιτητόσπιτα και χαρούμενες παρέες. Έβλεπε τον εαυτό της αδύνατο στην νοικοκυρεμένη γκαρσονιερούλα με τις σιέλ κουρτίνες. Στον καναπέ ένας νέος με καστανό μαλλί άκουγε μουσική. Άλλες φορές τον λέγανε Μπράντον κι άλλες Ντύλαν. Όταν βγήκε η βαθμολογία δεν έκλαψε. Ήταν Πέμπτη, είχε τα χτυποκάρδια στο Μπέβερλυ χιλς το βράδυ. Τα είδε στην μικρή της τηλεόραση συντροφιά με τρία πακέτα σοκολατένια μπισκότα και πατατάκια.

Τα μάτια της ίσα που φαινότανε από το φουσκωμένο πρόσωπο της. Το κόκκινο στα μάγουλα της είχε πάλι απλωθεί. «Μάλιστα κύριε Γεωργίου» ψέλλιζε στις παύσεις της φωνής του.

«Θα περίμενα περισσότερη υπευθυνότητα Δεσποινίς Μυρτώ»

«Μάλιστα κύριε Γεωργίου»

«Η καλή από την κακή δουλειά διαφέρει μόνο στις λεπτομέρειες»

«Μάλιστα κύριε Γεωργίου»

«Τα λάθη είναι ανθρώπινα αρκεί να μην επαναλαμβάνονται»

«Μάλιστα κύριε Γεωργίου»

Αυτός μιλούσε μα η Μυρτώ δεν άκουγε. Είχε ήδη χαθεί στην χαρούμενη σκέψη της. Αυτή τη φορά όμως δεν ήταν νεράιδα μα άνθρωπος κανονικός. Τον λέγανε Φάνη. Το βράδυ θα πηγαίνανε σινεμά. Προτιμούσαν τον κινηματογράφο γιατί ήταν και οι δυο ντροπαλοί. Ο κινηματογράφος έδινε μια λύση στις αμήχανες σιωπές τους. Πριν πάνε, συζητούσαν για το έργο που θα δουν και μετά που φεύγανε για αυτό που είδαν. Βγαίνανε εδώ και τρεις μήνες. Περιπατούσανε δίπλα δίπλα και ο κόσμος τους κοιτούσε. Ο Φάνης ήταν πολύ αδύνατος, καμπούριζε και λίγο. Είχε πατήσει τα εικοσιτέσσερα μα η ακμή δεν είχε φύγει από το πρόσωπο του. Φορούσε και κάτι χοντρά γυαλιά μυωπίας. Τις πρώτες φορές που βγήκαν, η Μυρτώ προσπαθούσε να οδηγεί τις συζητήσεις. Αυτός απαντούσε μονολεκτικά με μια μονότονη φωνή που έβγαζε από τη μύτη. Η κατάσταση βελτιώθηκε λίγο με τον κινηματογράφο. Μετά τα πρώτα δέκα – δεκαπέντε ραντεβού ολοκλήρωσαν και την σχέση τους. Οι γονείς του Φάνη λείπανε στο χωριό και την κάλεσε σπίτι. Ήταν και για τους δύο η πρώτη φορά. Νευρική και αγχωμένη. Ρούχα που δεν βγαίνανε εύκολα, παράξενα κουμπώματα σουτιέν, φακελάκια προφυλακτικών που δεν άνοιγαν, αγωνιώδεις ανιχνεύσεις ανατομικής φύσεως, σουμιέδες που τρίζανε επικίνδυνα. Πάντα είναι η δύσκολη η πρώτη φορά. Μια από τις επόμενες μέρες θα ερχόταν και η δεύτερη, αυτή θα ήταν καλύτερη έλεγε η Μυρτώ. Μετά φανταζόταν τον γάμο και το σπιτικό τους. Πηγαίνουν βόλτα στην παιδική χαρά και ο Φάνης κρατάει από το χέρι την κόρη τους, ένα ηλιοκαμένο αδύνατο κοριτσάκι.

«Λίγη περισσότερη προσοχή σε παρακαλώ»

«Μάλιστα κύριε Γεωργίου».

Όταν της είπε να χωρίσουν ήταν η πρώτη φορά που μίλησε τόσο πολύ. Η Μυρτώ είχε καρφώσει το βλέμμα στο πάτωμα. Της έλεγε ότι είναι ακόμα νέος για σοβαρή σχέση και ότι θέλει να ασχοληθεί εντατικότερα με τις σπουδές του. Ήδη είχε σταματήσει να τον προσέχει. Άκουγε μόνο τον ήχο της φωνής να βγαίνει από την μύτη του. Φανταζόταν το γιατρό με την πειραματική μέθοδο. Χρειαζόταν μια εθελόντρια να δοκιμάσει την νέα θεραπεία. Σε τρεις μήνες θα ήταν αδύνατη και όμορφη με τα νέα επαναστατικά χάπια. Θα είχε οποιόν ήθελε στα ποδιά της. Θα την έβλεπε ο Φάνης στην καφετέρια αγκαλιά με εκείνο το ψηλό παιδί από το τμήμα προμηθειών και θα έβαζε τα κλάματα. Ας πρόσεχε, ας πρόσεχε.

Την άλλη μέρα ήταν η πρώτη φορά που δεν σηκώθηκε από το κρεβάτι. Πήρε τηλέφωνο στη δουλειά και είπε ότι είναι άρρωστη. Έμεινε όλη μέρα στο δωμάτιο να βλέπει τηλεόραση. Κάθε λίγες ώρες έπαιρνε τηλέφωνο να παραγγείλει φαγητό. Πίτσα, σουβλάκια, κρέπες. «Τι έχεις Μυρτούλα μου» την ρωτούσε η μάνα της. «Γιατί δε μου λες;»

Ο καιρός περνούσε και η Μυρτούλα μεγάλωνε. Μεγάλωνε σε όλες τις διαστάσεις. Είχαν περάσει χρόνια από την τελευταία φορά που βγήκε από το διαμέρισμα. Δεν την κρατούσαν πια τα γόνατα της. Είχε πάψει να σηκώνεται από το κρεβάτι. «Δυστυχώς πρέπει να λάβετε δραστικά μέτρα» είπε ο γιατρός «Διατρέχετε άμεσο κίνδυνο». Η Ευανθία προσπάθησε να την βοηθήσει. Δοκίμασε να μαγειρεύει υγιεινά και δεν πήγαινε να της αγοράσει γλυκά από το περίπτερο. Μα η Μυρτώ έκλαιγε και ούρλιαζε. Έκανε σαν θηρίο στο κλουβί. Πετούσε τα πιάτα και τα ποτήρια στον τοίχο. Μόνο το τηλεκοντρόλ πρόσεχε σαν τα μάτια της. Στο τέλος η Ευανθία υπέκυπτε. Πήγαινε στο ψυλκατζίδικο και γέμιζε μια νάιλον σακούλα με τις αγαπημένες λιχουδιές της κόρης της. Όλη σχεδόν τη σύνταξη την ξόδευε σε σοκολάτες, πατατάκια και πίτσες. «Αν πάθω κάτι τι θα απογίνεις;» μονολογούσε κάθε τόσο κλαίγοντας. Η Μυρτώ δεν μπορούσε να πάει ούτε στην τουαλέτα. Της πήγαινε την πάπια η μάνα της. Κάθε δυο μέρες την έπλενε με μια βρεγμένη πετσέτα. Έβαζε όλη της την δύναμη και την βοηθούσε να γυρίσει στο πλάι για να καθαρίζει το δέρμα της που σάπιζε κολλημένο στα σεντόνια.

Ένα πρωί η Ευανθία πήρε τηλέφωνο στο νούμερο που δίνανε στην αγαπημένη της εκπομπή. Από το κανάλι είπαν πως θα βοηθούσαν. Θα έπαιρναν μια συνέντευξη από την Μυρτώ και μετά θα την κατέβαζαν από το μπαλκόνι με τη βοήθεια κάποιου γερανοφόρου οχήματος. Θα αναλαμβάνανε τα έξοδα για την νοσηλεία της σε ιδιωτική κλινική και την επέμβαση στο στομάχι. Η Μυρτώ όμως είχε άλλα σχέδια. «Πως νιώθεις Μυρτώ καθηλωμένη τόσο καιρό στο κρεβάτι;» Ρώτησε η καλοχτενισμένη κοπέλα προτείνοντας της το μικρόφωνο. Αυτή δε μίλησε. Ανασηκώθηκε με κόπο, γύρισε το σβέρκο στο πλάι και ξέρασε πάνω στο μανίκι της αποσβολωμένης δημοσιογράφου. Η εκπομπή δεν έγινε ποτέ.

Η Μυρτώ είχε πάψει ακόμα και να μιλάει. Έτρωγε μόνο και άλλαζε κανάλια. Τίποτα άλλο δεν έκανε. Είχε έρθει πάλι η εποχή του πατινάζ. Παρακολουθούσε με γεμάτο το στόμα, δακρυσμένη από χαρά. Στο διάλειμμα για τις διαφημίσεις έκλεισε για λίγο τα μάτια της. Όταν τα ξανάνοιξε δεν ήταν πια στο δωμάτιο. Το κρεβάτι της βρισκόταν στη μέση μιας μεγάλης αίθουσας. Έξω ακούγονταν μακρινές μουσικές και χειροκροτήματα. Η πόρτα άνοιξε και μπήκε μέσα εκείνος. Ψηλός και ξανθός. Ισορροπώντας στα παγοπέδιλα προχώρησε προς το μέρος της. Η εφαρμοστή φορεσιά του την θάμπωνε. Ήταν γεμάτη στρας και στολίδια. Δεν μπορούσε να διακρίνει τα χαρακτηριστικά του. Αυτός την κοίταξε με απέχθεια όπως ήταν ασάλευτη και ανήμπορη πάνω στο κρεβάτι. Έβγαλε από την εσωτερική τσέπη του μπολερό ένα γυριστό μαχαίρι, Αραβικό. Της το κάρφωσε λίγο πια χαμηλά από το λαιμό και το τράβηξε με δύναμη μέχρι τον αφαλό. Έσκυψε και έχωσε το χέρι του μέσα στην κοιλιά της. Ψαχούλεψε ανάμεσα στα λίπη και τα αίματα μέχρι που βρήκε το χέρι της. Το έπιασε δυνατά και με μια απότομη κίνηση την τράβηξε έξω. Αυτή στάθηκε μπροστά του χαμογελώντας. Αδύνατη και μικροκαμωμένη. Φορούσε ένα ροζ κορμάκι στολισμένο με δαντέλες. Τα μαλλιά της ήταν λυτά και φτάνανε μέχρι την μέση της πλάτης. Την πήρε από το χέρι και προχωρήσανε προς την πόρτα. Μόλις μπήκαν στο παγοδρόμιο το κοινό ξέσπασε σε κραυγές και χειροκροτήματα. Τα φώτα σβήσανε. Το πλήθος κράτησε τους αναπήρες ψηλά. Προχώρησαν στον πάγο και στάθηκαν στην μέση της πίστας. Η μουσική ξεκίνησε.

Χόρευαν στους ρυθμούς της. Ελίσσονταν αγκαλιασμένοι. Την στροβίλιζε, την σήκωνε ψηλά, έκαναν πιρουέτες και το φως του προβολέα τους ακολουθούσε. Το κοινό είχε εκστασιαστεί. Με έναν απότομο ελιγμό βρέθηκαν σταματημένοι στην γωνία της πίστας. Ξεκίνησαν να πατινάρουν με όλη τους την δύναμη. Ανέπτυξαν ταχύτητα. Θαρρείς πω σταμάτησαν όλοι να αναπνέουν. Τα μαλλιά της κυμάτιζαν παράλληλα στον πάγο. Κάπου στα μισά την έπιασε από την μέση. Λυγίσανε τα γόνατα τους. Έβαλε όλη του την δύναμη και την εκτόξευσε ψηλά. Στροβιλίστηκε τρεις φορές στο αέρα και δεν ξαναγύρισε ποτέ στο έδαφος.

Copyright©Γιώργος Μαζαράκης

[αρχή σελίδας](#)

Φαίδων Θεοφίλου: *Επτά ποιήματα από τη συλλογή «Επίμονο Θεώρημα»*

Επίμονο Θεώρημα

Εκεί όπου ουρανός και θάλασσα
τέμνονται,
παραχώρησε ο ορίζοντας τη θέση του
στην ανεμίοεσα επιθυμία της τροχιάς μου.
Χάραξα την πορεία μου
μέσ' από φουσκωμένα σύννεφα
βάζοντας στη γη σημάδια ,
τους ολοκάθαρους τάφους των ιδεών
τα καλάμια που ανεμίζουν τη γύμνια των πραγμάτων
την αποδοκιμασία της μολόχας
τις κρακαρισμένες καρδιές των βράχων
το ρούφηγμα των ανέμων απ' τις τρύπες της μοναξιάς .
Βάζοντας στη γη σημάδια ,
τις διφθόγγους των Ελληνικών ανοίξεων
τις αμετανόητες φλογίτσες
το ξεθωριασμένο ω-μέγα των ανθρώπων .
Όταν ,
με πήραν τα δάκρυα της δίψας μου .

Αθήνα 1984

*

Ξανθή Μέρα

Άνοιξε η πόρτα της άνοιξης
κι είδαμε γαλάζιους επιτάφιους.

Μεσημβρινή είδηση:
Πυρηνικός πόλεμος εν όψει.
Ακούστηκε 'νας γέρος: Πεινώ .

Ήπιαμε τη νύχτα σ' ένα ποτήρι.
Στον πάτο του ποτηριού, φάνηκε η μέρα .

Κάθε πρωί η Χημεία ξυπνά σ' έν' εργοστάσιο
και βρίσκει την Ιστορία πεθαμένη.

Ο χορός της βροχής συνεχίζεται .
Στο δρόμο δυο ξυπόλητα παπούτσια .

1979 Μυτιλήνη

*

Σύνθεση για τίποτα και φωνές

Καταδικάστηκε σε θάνατο
όταν ,
οι γιατροί που ασχολήθηκαν μαζί του ,
διαπίστωσαν
πως τα καρδιογραφήματά του
δεν ήταν παρά στίχοι ,
που δεν μπόρεσαν να διαβάσουν .

1983 Αθήνα

*

Σχέδιο δεύτερο

Σκοτώθηκαν παλικάρια στον πόλεμο
κι η θάλασσα ξέβρασε μωρουδίστικα ρούχα .

Τα δάκρυα της πατρίδας γυάλισαν
τους αμφορείς του παρελθόντος .

Αφανίστηκε ο θάνατος .
Είναι η λεία του κάλλους .

Αφανίστηκε το κάλλος .
Είναι η λεία του θάνατου .

Έγινα τάφος
κι εσύ μου πέθανες .

1974 Αθήνα

Τραγούδι αυτόφωτο

Η εξουσία του ποιητή
βρίσκεται
πάνω στη μη εξουσία των ανθρώπων .
Γι αυτό φύλλο πλατύ θα γίνω
με φλέβες λεπτές δικτυωμένο .
Θα δέχομαι τον ήλιο κατακόρυφα
σαν όπως άντρας που άλλο δεν ξέρει από αλήθεια .
Θ' αφήνω το χρώμα μου
να υπερίπταται των αχρώμων
διάχυτο χάδι .
Αποτυπώνοντας την αφή μου
στα χέρια της κίνησης ,
θα κάνω τη δύναμη ορατή .
Δύναμη ,
που με την αδυναμία του ποιητή
θα είν' εξισωμένη .

1976 Αθήνα

*

Λέσβος

Θάλασσες βουνών
στο μεγάλο νησί μου .
Βουνά γυμνά ,που ενηλικιώθηκαν
ακουμπώντας στην αγάπη
για τις πέτρες των ηφαιστειών.
Βουνά καλυμμένα
με το ένδυμα των πουρναριών
κι άλλα με καρφωμένους ελαιώνες στη ράχη τους.
Όλα συνυπάρχουν στ' όνομα
της ποικιλίας και της ατομικότητας .
Για να δεχθώ το άγγιγμα-σφραγίδα
της μυστικής τους ομορφιάς ,
έχω από τα πριν προσευχηθεί ,
στις ροδιές των χέρσων αγρών .
Έχω με σεβασμό αποδεχθεί ,
τη λειτουργία των προϊστορικών ηφαιστειών .
Στην οργή του ανέμου επέτρεψα
να βρει εκτόνωση στα μάγουλα και στα μαλλιά μου ,
επί αδιαμαρτύρητα χρόνια .
Της θάλασσας έκοψα μισθό απ' τη δίψα μου.
Τώρα βαδίζω κρατώντας
τη κόψη του πόθου μου στα χέρια .
Κόβω το κομμάτι μου από κάθε βουνό

σαν από βασιλόπιτα ,
κι ερεθίζω μ' αυτό τη μήτρα των αναμνήσεων .
Μεγάλο νησί μου
με τα γυμνά και τα ντυμένα βουνά ,
με τη θάλασσα να τα ανταγωνίζεται στην άπλα .
Καταφυγή μου .
1975 Αθήνα

*

Νυχτερινό Σχέδιο

Σφιχτά βαστώ την ψυχή μου
ανάμεσα στις θύρες των ανέμων .
Τα έρημα νησιά περνώ στα δάχτυλα
και με το φως τους ,
γαλβανίζω τη γυμνή αυτονομία των τοίχων
που κάποτε ήταν σπίτια .
Τοίχοι που δε μαρτύρησαν
ό,τι έγινε μέσα τους
και μ' απλωμένη την υγρή γαλήνη τους στο σώμα ,
δεν ικέτεψαν ούτ' ένα όνειρο .
Τα λιθάρια τους ζευγαρωμένα με άστρα
κοιτάζονται κατάματα
όταν η νύχτα μισανοίγει τα χείλη της .
Στο χάραμα της μέρας ,
μπάζει η ψυχή μου
ουρανό .

Copyright©Φαίδων Θεοφίλου

[αρχή σελίδας](#)

Θεωρία - Λίτσα Χατζοπούλου: Ένας ορισμός και σκόρπιες σκέψεις

Γ ύρω στο 50 μ.Χ., γεννήθηκε στην Ιεράπολη της Φρυγίας, ο Επίκτητος. Οι γονείς του ήταν δούλοι, πράγμα που καθόριζε εν πολλοίς και τη δική του μοίρα. Ήρθε στη Ρώμη, έζησε για ένα διάστημα ως δούλος, αλλά κάποια στιγμή ο αφέντης του τον ελευθέρωσε. Από τότε, άρχισε να διδάσκει τη στωική φιλοσοφία – λεπτομέρειες για τη ζωή του δεν ξέρουμε, οπότε είναι άγνωστο πότε έμαθε γράμματα, πού και πώς ήρθε σ' επαφή με τους στωικούς κλπ. Τέλος πάντων, όταν εγκατέλειψε τη Ρώμη, εγκαταστάθηκε στη Νικόπολη της Ηπείρου και ίδρυσε τη φιλοσοφική του σχολή• από τους πιο γνωστούς οπαδούς της διδασκαλίας του ήταν ο Μάρκος Αυρήλιος, ο «φιλόσοφος-αυτοκράτορας» (και πολλοί αναρωτιούνται πώς από έναν τέτοιο πατέρα, βγήκε το βλαστάρι ονόματι Κόμμοδος – πλην, η λαϊκή σοφία έχει λύσει τέτοιες απορίες, θυμολογικά δηλούσα ότι «από ρόδο βγαίνει αγκάθι» και τανάπαλιν). Ο Επίκτητος δεν άφησε τίποτα γραπτό•

οι φιλοσοφικές του αντιλήψεις καταγράφηκαν από τον μαθητή του Αρριανό (Διατριβαί και Εγχειρίδιον). Κι αν τον θυμήθηκα σήμερα, είναι επειδή έδωσε έναν από τους πιο ενδιαφέροντες ορισμούς της ελευθερίας: ελεύθερος εστί ο ζων ως βούλεται.

Ο ορισμός μπορεί να ληφθεί με δύο τρόπους – περιγραφικώς και κανονιστικώς. Ας ξεκινήσουμε από τον περιγραφικό, αφήνοντας κατά μέρος αντιρρήσεις του τύπου: «και τι συμβαίνει αν αυτός ο ζων βούλεται να κλέψει τη σοδειά του γείτονά του;» Λοιπόν, αν το δούμε εμπειρικά, πράγματι ελεύθερος είναι αυτός που κάνει ό,τι θέλει – διαθέτει τα χρήματα, την εξουσία, το θράσος, τον κυνισμό, τον αμοραλισμό και ό,τι άλλη αρνητική ποιότητα προτιμάτε, και ενεργεί κατά τα γούστα και τις επιθυμίες του.

(Φυσικά, εδώ χρειάζεται μια διάκριση: η βούληση δεν μπορεί να υπερβεί τους φυσικούς περιορισμούς, διότι κάποιος επιθυμεί να ζήσει 435 χρόνια, πλην με την επιθυμία θα μείνει. Ας συμφωνήσουμε λοιπόν ότι από το πεδίο της βούλησης εξαιρούμε το φυσικώς αδύνατον – τουλάχιστον με την υπάρχουσα έννοια, διότι σε παλαιότερες εποχές φυσικώς αδύνατον μπορεί να ήταν ένα ταξίδι στο διάστημα).

Περνώντας στο κανονιστικό περιεχόμενο του ορισμού, βρισκόμαστε ενώπιον ποικίλων αντιρρήσεων – ένα παράδειγμα έδωσα ήδη. Όμως, ο συγκεκριμένος ορισμός δόθηκε στο πλαίσιο μιας ορισμένης φιλοσοφικής αντίληψης (ή φιλοσοφίας της ζωής), σύμφωνα με την οποία το επιδιωκόμενο ιδανικό είναι ένας βίος «απάθειας» και «αταραξίας» (με θετική νοηματοδότηση οι όροι)• γι' αυτό, λ.χ., σου λέει ο Επίκτητος, περιόρισε τις επιθυμίες σου, μη στενοχωριέσαι για πράγματα που δεν εξαρτώνται από τη βούλησή σου (τα ουκ εφ' ημίν), μην περηφανεύεσαι για πράγματα που επίσης δεν απέκτησες με τη βούληση και τις πράξεις σου (λ.χ., ομορφιά) και τα παρόμοια. Μέσα σ' ένα τέτοιο φιλοσοφικό πλαίσιο, το να ζεις ως βούλεσαι ασφαλώς δεν θα παραβλάψει τη ζωή και τη βούληση των άλλων. Με τους ίδιους φιλοσοφικούς περιορισμούς, λαμβάνεται και μία ακόμη ρήση του Επικτήτου – «Κανένας δεν είναι ελεύθερος, αν δεν είναι κύριος του εαυτού του», που μπορεί να αναφέρεται στη δουλεία ή και στον έλεγχο των επιθυμιών/βουλήσεων του ατόμου.

Και ποια είναι η χρησιμότητα του ορισμού; – θ' αναρρωτηθεί κανείς. Και για ποια ελευθερία μιλάμε όταν περιορίζουμε τη βούλησή μας; Και πώς καθορίζεται η βούληση; Και πώς ξέρουμε ότι η βούλησή μας είναι πραγματική και όχι επιβεβλημένη; Πολλές ερωτήσεις. Το αν μπορούμε να τις απαντήσουμε είναι μεγάλη ιστορία.

Κατ' αρχάς, ο ορισμός του Επικτήτου έχει τις «χρησιμότητές» του: η πρώτη είναι πως πράγματι περιγράφει (επαναλαμβάνω, περιγράφει, δεν κανονίζει) το τι είναι ελευθερία και μάλιστα περιλαμβάνει και τις δύο ειδικότερες έννοιες: «ελευθερία από» και «ελευθερία να» (αυτά τα δύο είναι διακριτά – δεν είμαι ελεύθερη από τα δεσμά μου, αλλά είμαι ελεύθερη να σκέφτομαι). Η δεύτερη είναι πως κατ' ουσίαν (και μέσω της διάκρισης που προανέφερα) υπαινίσσεται ότι αυτό που ονομάζουμε «απόλυτη ελευθερία» δεν υπάρχει. Η τρίτη είναι πως μας οδηγεί στη διαπίστωση ότι ο ορισμός της ελευθερίας δεν είναι ανεξάρτητος από το φιλοσοφικό, θεωρητικό ή και πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου απαντά: αλλιώς εννοεί την ελευθερία ο καπιταλισμός και αλλιώς ο σοσιαλισμός και για ν' αποφασίσουμε ποια από τις δύο σημασίες είναι ορθή, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη κι άλλες παραμέτρους, αν φυσικά λειτουργούμε έξω από ιδεολογικές δεσμεύσεις.

Αν μου άρεσαν τα ρητορικά τερτίπια, θα έλεγα ότι, εφόσον οι φυσικοί νόμοι περιορίζουν τη βούλησή μας, έχει απαντηθεί και η δεύτερη ερώτηση. Αλλά, ας το πάρουμε πιο αναλυτικά, χρησιμοποιώντας την εμπειρική μέθοδο και τον κοινό νου. Αν αποφασίσεις, λοιπόν, να ζήσεις εντός κοινωνίας δεσμεύεσαι να περιορίσεις εκείνες τις επιθυμίες σου που θα ενοχλούσαν ή θα έβλαπταν τους άλλους και παίρνεις ως αντάλλαγμα την αντίστοιχη δέσμευση εκ μέρους των

άλλων. Έτσι, δεν μπορείς να πας να μαζέψεις τη σοδειά του γείτονά σου επειδή είναι καλύτερη από τη δική σου, και παρομοίως δεν κινδυνεύεις να χάσεις τη δική σου σοδειά από έναν αρπακτικό γείτονα. Απλοϊκό παράδειγμα, αλλά κάπως έτσι ξεκίνησαν οι άγραφοι νόμοι της κοινωνικής συμβίωσης στις πρωτόγονες λεγόμενες κοινωνίες• και, πέρα από τις ατομικές ευθύνες, υπήρχαν και οι συλλογικές: η κοινότητα όφειλε να σεβαστεί κάποιους κανόνες – λ.χ., να μην κόψει τα δέντρα του διπλανού δάσους ή να μη βοσκήσει τα κοπάδια της σε μια συγκεκριμένη περιοχή• αυτές οι συλλογικές απαγορεύσεις συνήθως ανάγονται σε απολύτως ορθολογικά σχήματα (αν κόψουμε τα δέντρα, τον επόμενο χειμώνα ο χειμάρρος θα πάρει τις σκηνές μας) αλλά στα μέλη της κοινότητας προβάλλονταν συσχετισμένες με ιερούς τόπους, θεικές επιθυμίες, εντολές και τα παρόμοια, η δε παράβαση των απαγορεύσεων εθεωρείτο ότι θα επέφερε τη θεική οργή, η οποία φυσικά θα ελάμβανε τη μορφή συλλογικής τιμωρίας.

Ο πρώτος κύκλος περιορισμού είναι λοιπόν οι φυσικοί νόμοι• ο δεύτερος, ο κοινωνικός βίος. Αλλά τα πράγματα στενεύουν ακόμη περισσότερο. Καθώς μετατοπιζόμαστε από απλούστερους σε συνθετότερους κοινωνικούς σχηματισμούς, οι δομές είναι πιο περίπλοκες. Αντί για άγραφους κανόνες, έχουμε θεσπισμένους νόμους, αντί για θεικές τιμωρίες έχουμε αστυνομία, δικαστήρια και φυλακές και αντί για το φύλαρχο και το μάγο έχουμε το κράτος. Στα δημοκρατικά καθεστάτα, το κράτος εγγυάται και προστατεύει τις ελευθερίες των πολιτών (και σύμφωνα με την αρχή της πολιτικής ανυπακοής, αν δεν το κάνει, οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να μη συμμορφώνονται και κατ' επέκταση να επαναστατήσουν – όχι, η πατρότητα της ιδέας δεν ανήκει στον Μαρξ αλλά στον αμερικανό φιλόσοφο Henry David Thoreau)• στα αυταρχικά καθεστάτα, το κράτος περιστέλλει τις ελευθερίες των πολιτών, αλλά ισχυρίζεται ότι το κάνει για την επίτευξη ενός υψηλότερου αγαθού (της ασφάλειας, λ.χ. – κι έτσι μπορούμε πολύ εύκολα να διαπιστώσουμε τι είδους καθεστώς επικρατεί κατ' ουσίαν στις Η.Π.Α.) Φυσικά, αν το ψάξουμε σε βάθος, θα δούμε ότι και στις δημοκρατικές κοινωνίες η εγγύηση της ελευθερίας μπορεί να είναι εν τέλει πλασματική, η δε πραγμάτωση ή κατάκτηση της ελευθερίας εξαρτάται και από άλλες παραμέτρους: θέλω να σπουδάσω, λ.χ., αλλά αν δεν έχω ένα συγκεκριμένο ετήσιο εισόδημα δεν θα τα καταφέρω, διότι ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι δεν πληρώνω δραχμή για βιβλία, δίδακτρα, φροντιστήρια κλπ., αν περάσω σε μια σχολή μακριά από το σπίτι μου, θα μείνω μεν στη φοιτητική εστία, αλλά θα χρειάζομαι χρήματα για τα καθημερινά μου έξοδα (περιγράφω τις πλέον ιδανικές καταστάσεις) – οπότε η ελευθερία πρόσβασης στα αγαθά της παιδείας, την οποία υποτίθεται ότι μου παρέχει το κράτος (και μάλιστα ισότιμα) εν τέλει ακυρώνεται, και αναλύοντας αυτήν την κατάσταση φτάνουμε σε διαπιστώσεις που επίσης μας οδηγούν σε άλλα πεδία. Συνεπώς, ο περιορισμός της ελευθερίας, την οποίαν υφίσταται (εκουσίως) ο πολίτης εφόσον ζει σε μια κοινωνία, δύναται να καταλήγει χωρίς αντάλλαγμα: και να ο τρίτος περιοριστικός κύκλος, η ανεπάρκεια ή η ανηθικότητα ή η κακή λειτουργία του κράτους.

(Ας επισημανθεί, όμως, ότι το ίδιο το δημοκρατικό καθεστώς σου επιτρέπει –θεωρητικά – να διεκδικήσεις εκείνα τα δικαιώματα που κρίνεις ότι δεν γίνονται σεβαστά. Δεν είναι άσχημο, ενίοτε καταλήγει ουτοπικό, στην πραγματικότητα και αυτή σου η δυνατότητα ακυρώνεται μέσα από άλλες διαδικασίες - οι «μάζες» σήμερα ελέγχονται πολύ αποτελεσματικά και ανέξοδα μέσα από τα πρότυπα της μαζικής κουλτούρας, χωρίς να έχουν ατονήσει οι παλαιότεροι μηχανισμοί ελέγχου, όπως η θρησκεία –αλλά είναι σημαντικό που υπάρχει).

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, ο εντός κοινωνίας βίος ισορροπεί (σε ιδανικές συνθήκες) ανάμεσα σε περιορισμούς και σε ελευθερίες. Αλλά η ζυγαριά δεν βρίσκεται πάντα σε κατάσταση ακινησίας. Ο κοινωνικός βίος δίνει ένα γενικό πλαίσιο ελευθερίας και περιορισμού, αλλά από εκεί και πέρα τα πάντα μεταφέρονται και μεταφράζονται σε ατομικό επίπεδο. Η ελευθερία της

έκφρασης, λ.χ., είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη και ως έσχατο όριο έχει την προσβολή των πεποιθήσεων του άλλου• τούτο αποδεικνύεται αρκούντως ασαφές, ιδίως σε ό,τι αφορά την καλλιτεχνική δημιουργία ή τη σάτιρα. Από την άλλη, συχνά αυτοπεριορίζεσαι και δεν λες τη γνώμη σου, ακολουθώντας μια τακτική που ονομάζεται «σωφροσύνη»: παρ' όλο που θεωρείς ότι ο προϊστάμενός σου ενεργεί ανοήτως ή ότι οι συνάδελφοί σου παραβιάζουν την αρχή του δικαίου, αποφασίζεις να μην πεις κουβέντα, εκτός αν είσαι πρόθυμος να χάσεις τη δουλειά σου ή να γίνεις το μαύρο πρόβατο. Φυσικά, αν είχες περισσότερη εξουσία, δεν θα χρειαζόταν να είσαι σώφρων• επομένως, ο αυτοπεριορισμός, στην προκειμένη περίπτωση, δεν απορρέει από τον κοινωνικό βίο ad hoc αλλά από τον τρόπο που λειτουργεί το σύστημα και κατ' ουσίαν δεν είσαι σώφρων, είσαι ανελεύθερος: ιδού ο τέταρτος περιοριστικός κύκλος – η ανελευθερία που απορρέει από το ίδιο το σύστημα, από ατομικές περιστάσεις του βίου, από τον χαρακτήρα. Εδώ όμως υπάρχει μια μικρή λεπτομέρεια: ενώ η κοινωνική ζωή ενέχει περιορισμούς της ελευθερίας (τις οποίες υποχρεούσαι να δεχτείς, εφόσον ζεις εντός της κοινωνίας), η προαναφερθείσα ανελευθερία (ή σωφροσύνη, δεν απορρίπτω τον όρο) είναι υπόθεση επιλογής. Με άλλα λόγια, θυσιάζεις ένα μέρος της ελευθερίας σου, επειδή επιλέγεις ένα άλλο αγαθό (την ασφάλεια, την εργασία, το εισόδημά σου κλπ.) Φυσικά, μπορείς να επιλέξεις διαφορετικά, και να ιεραρχήσεις υψηλότερα το αγαθό της ελευθερίας σου (που, εν προκειμένω, και πάλι συσχετίζεται με άλλες παραμέτρους – τον κοινό νου, τον ορθολογισμό, το δίκαιο κλπ.) Χάνεις τη δουλειά σου, απομονώνεσαι, γίνεσαι φαιδρός, χαρακτηρίζεσαι άφρων (διότι, δεινόν προς κέντρα λακτίζειν) αλλά έχεις διατηρήσει ένα μέρος της ελευθερίας σου – πληρώνοντας βεβαίως το τίμημα. Και θα επιμείνω σε ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: στο συσχετισμό της ελευθερίας με άλλα στοιχεία. Θεωρητικά, είσαι ελεύθερος να υποστηρίξεις ότι $1+1=3$ όπως και ότι $1+1=2$ • ομοίως, είσαι ελεύθερος να υποστηρίξεις ότι είναι σωστό να αδικούμε, όπως και ότι δεν είναι σωστό να αδικούμε. Επιπλέον, μπορείς να επιλέξεις να τα πεις αυτά ή να μην τα πεις: παρ' όλο που η επιλογή σου να μην τα πεις θα είναι αυτοπεριορισμός (και ανελευθερία) ανεξάρτητα από το περιεχόμενο των λεγομένων σου, η βαρύτητα και η συνέπεια αυτής της ανελευθερίας είναι διαφορετική σε κάθε περίπτωση. Κοντολογίς, και για να το θέσω απλά, η ελευθερία συσχετίζεται με ένα σύστημα ηθικών αξιών και επί τη βάσει αυτού αξιολογείται.

Ας περάσουμε, τώρα, στο θέμα της βούλησης. Ο Επίκτητος δεν καθορίζει ακριβώς τι είναι βούληση και πώς διαμορφώνεται – λέει, όμως, ότι οι άνθρωποι εκ φύσεως διαθέτουν κάποιες γενικές έννοιες («προλήψεις») που είναι κοινές σε όλους (λ.χ., γνωρίζουν ότι το αγαθό είναι συμφέρον και πρέπει να το επιλέγουν έναντι του κακού, ότι το δίκαιο είναι αγαθό και πρέπει να το επιδιώκουν κλπ.) Κι άλλοι φιλόσοφοι υπεστήριξαν παρόμοιες αντιλήψεις (μου έρχεται στο μυαλό ο Rousseau), αλλά δεν ξέρω αν έχουν δίκιο• ας περάσουμε από τη θεωρία στην πράξη. Στη ρήση του Hippolyte Taine, «η αρετή και η κακία είναι επίσης προϊόντα όπως η ζάχαρη και το βιτριόλι» - θα προσέθετα και τη βούληση. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που τη διαμορφώνουν: οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, τα λεγόμενα «πρότυπα» (δηλ. οι φορείς που διαμορφώνουν νοοτροπίες – παλαιότερα, το κράτος, η εκκλησία, η εκπαίδευση, σήμερα και τα ΜΜΕ), το οικονομικό σύστημα, ακόμη και ο τόπος που γεννιέσαι. Ας πούμε, πόσο ελεύθερο ν' αποφασίσει τι θα γίνει μεγαλώνοντας, ήταν ένα παιδί βοσκού, που γεννήθηκε έναν αιώνα πριν σε μια απομονωμένη αγροτική περιοχή; Πιθανότατα θα ήθελε να γίνει βοσκός – εκεί θα το ωθούσε η βούλησή του• αλλά τούτο, όχι επειδή θα είχε υπόψη του όλες τις πιθανές (ή δυνατές) εναλλακτικές. Πόσο ελεύθερα αποφασίζει σήμερα μια δεκαπεντάχρονη νεαρή να γίνει μοντέλο, τραγουδίστρια ή ηθοποιός; Φυσικά, το θέλει. Και το κάνει. Άρα, ζει ως βούλεται. Επομένως, είναι ελεύθερη. Αλλά, μήπως αυτή της η βούληση είναι κατευθυνόμενη; (Στο σημείο αυτό, θα εντόπιζα και έναν πέμπτο κύκλο περιορισμού – μολονότι θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι

ουσιαστικά ανάγεται στον τρίτο κύκλο: το κράτος δεν κάνει καλά τη δουλειά του). Θα έπρεπε, κάπου εδώ, να συνοψίσω: για μένα, η ελευθερία είναι κάτι πολυσύνθετο. Εμπεριέχει, συνδυασμένα, τη βούληση, τη δυνατότητα επιλογής, το σύστημα ηθικών αξιών – και παρ' όλο που δύνανται να περιληφθούν στις ηθικές αξίες, τον σεβασμό στον άλλον, τη γνώση του άλλου, την έννοια των ορίων και των όρων (δεν μιλάω για το κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο, όπου αυτά είναι θεσμοθετημένα, αλλά για το ατομικό: σε μια συζήτηση, θέτω στον εαυτό μου όρια και όρους, λ.χ. να μιλάω με επιχειρήματα και να μην προσβάλλω τον συνομιλητή μου• αν είναι στενός μου φίλος μπορώ να τον περιλούσω με βρισιές, αλλά οφείλω να δεχτώ το ίδιο και από εκείνον – μην τα πολυαναλύω, παραπέμπω στο χθεσινό post του Mboy). Επιπλέον, εμπεριέχει κάτι που ονομάζεται ατομική ευθύνη (οι «συλλογικές», στην εποχή μας, μοιάζουν περισσότερο με την απουσία ευθύνης): επέλεξα να μην είμαι ανελεύθερη με την έννοια που περιέγραψα στον τέταρτο κύκλο, άρα αναλαμβάνω τις ευθύνες της επιλογής μου, μένω χωρίς δουλειά, περνάω στο περιθώριο και ζω ελαχίστως εντός και κυρίως εκτός. Το να αρχίσω τα παράπονα και τις μιζέριες το θεωρώ τουλάχιστον ανέντιμο: ήξερα τι έκανα, διότι ήξερα πώς λειτουργεί το σύστημα, πάει και τελείωσε.

Ωραία, ας πούμε ότι όλα αυτά είναι σωστά, αποδεκτά και ως ένα βαθμό εφαρμόσιμα. Τι συμβαίνει με τους άλλους; Δηλαδή, εγώ έχω κερδίσει, κατακτήσει, όπως θέλετε πέστε το, το μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ελευθερίας (με όλους τους ανωτέρω κοινωνικούς και εννοιολογικούς περιορισμούς) – δεν πρέπει να αναγνωρίζω και την ελευθερία των άλλων; Εδώ, λοιπόν, έρχεται και κολλάει το σύνθημα του γαλλικού Μάη: «Όχι συμπόνοια στους εχθρούς της συμπόνοιας και όχι ελευθερία στους εχθρούς της ελευθερίας». Που θα πει, ότι αν οι άλλοι λειτουργούν με βάση τα όρια, τους όρους, τις δεσμεύσεις και όλα τα συμπαρομαρτούντα, ναι, οφείλω να αναγνωρίσω την ελευθερία τους. Αλλά, αν εκείνοι εννοούν την ελευθερία με τρόπο εντελώς διαφορετικό, που δεν πληροί καμία από τις παραπάνω προϋποθέσεις, τότε, όχι, δεν οφείλω να το κάνω. Τους βγάζω από τη ζωή μου, δεν με αφορά η ύπαρξή τους, δεν έχω καμία σχέση μαζί τους – είναι τόσο απλό. Διότι, έχω το δικαίωμα της επιλογής και έχω πληρώσει το τίμημα της δικής μου ελευθερίας. (Αν μεταφέρουμε το σχήμα σε πολιτικο-κοινωνικό επίπεδο, οφείλω επίσης να τους εμποδίσω να εξαπλωθούν σαν μολυσματική ασθένεια – αλλά εδώ μπαίνουμε σε άλλη συζήτηση).

ΥΓ. Ο φίλος μου ο Ξυλουργός συνηθίζει να λέει ότι γεννιόμαστε εξαρτημένοι και από μέρα σε μέρα εξαγοράζουμε, λίγη-λίγη, κομμάτι-κομμάτι, την ανεξαρτησία μας. Δεν ξέρω αν αυτό είναι καλός ορισμός, αλλά νομίζω ότι περιγράφει με ακρίβεια την πραγματικότητα.

Copyright©Αίτσα Χατζοπούλου

[αρχή σελίδας](#)

Χρήστος Φασούλας: *Με Λένε Μοίρα*

ΜΕ ΛΕΝΕ ΜΟΙΡΑ.

Έτσι με λένε. Έτσι με λέτε. Έτσι με λες. Έτσι με έχεις βαφτίσει εσύ, αναγνώστη, αυθαίρετα. Μου μόστραρες ένα όνομα κι ούτε καν με ρώτησες αν μου αρέσει. Αλλά έτσι δεν κάνεις πάντα; Του κεφαλιού σου. Κάνεις ό,τι γουστάρεις, ό,τι κατεβάσει η γκλάβα σου κι έπειτα το ρίχνεις στη μοιρολατρία. Δε σε καταλαβαίνω, μα την Άτροπο! Πρώτα φέρεσαι απερίσκεπτα, ασυλλόγιστα, ελαφρά τη καρδία, κι ύστερα, μόλις φτάσει η μοιραία στιγμή για να καταβάλεις το αντίτιμο, το τίμημα των επιπόλαιων πράξεών σου, τα ρίχνεις στη μοίρα. Σε μένα, δηλαδή. Ήταν, λέει, γραφτό

να γίνει κι έγινε... Μπούρδες! Πού είναι γραφτό, βρε; Μοναχά στ' αποτέτοια μου θα μπορούσε να είναι γραφτό, αλλά δεν έχω αποτέτοια. Κι έπειτα, εφόσον είναι γραφτό, ποιος διάολος είν' αυτός που το 'γραψε; Πες μου, ντε, να το μάθω κι εγώ!

Με λένε Μοίρα. Και ποτέ δεν τραγουδάω ούτε γράφω τραγούδια. Γενικά δε γράφω τίποτα απολύτως, πάρ' το χαμπάρι! Το βαριέμαι το γράψιμο, το σιχαίνομαι. Βάζω κάποιους άλλους και γράφουν για πάρτι μου, κορόιδο είμαι; Σαν κι αυτόν το δυστυχή που κάθεται και γράφει τώρα σελίδες ατέλειωτες και πιστεύει, ο αφελής, ότι το μυαλό του είναι βουτηγμένο στην έμπνευση. Μωρέ κούνια που τον κούναγε! Εγώ είμαι αυτή που του υπαγορεύω, εγώ τον χειραγωγώ, εγώ τον γητεύω, εγώ καθοδηγώ τα δάχτυλα των χεριών του που χτυπάνε μανιασμένα τα πλήκτρα του λάπτοπ, λες και δεν είναι τα δάχτυλα ενός αξιολύπητου συγγραφέα, λες κι είναι τα δάχτυλα κάποιου βιρτουόζου πιανίστα που δίνει σόλο κονσέρτο στο Μέγαρο.

Με λένε Μοίρα. Και ξέρω τι περνάει αυτή τη στιγμή από το άμυαλο κεφαλάκι σου. «Τι μου λες, μωρή» μονολογείς «από τη μια μου τσαμπουνάς ότι δεν υπάρχει τίποτα γραφτό κι από την άλλη μου λες ότι αυτά που διαβάζω τούτη τη στιγμή τα έχεις υπαγορεύσει εσύ;» Εμ, γι' αυτό σου λέω ότι είσαι άνθρωπος! (Με το συμπάθιο, δηλαδή, που σε βρίζω, αλλά έχω δίκιο, το ξέρεις). Πότε, βρε, θα πάψεις να είσαι στενόμυαλος, πότε θα δεις και λίγο πιο πέρα από τα σαθρά ντουβάρια που έχεις χτίσει γύρω από το μαγικό σου κόσμο; Άντε, λοιπόν, άνοιξε τα μάτια σου! Ποια μάτια, λέω, εσύ κοιμάσαι και με τα μάτια ορθάνοιχτα, κοιμάσαι όρθιος, κοιμάσαι τον ύπνο του δικαίου, κοιμάσαι μια ζωή. Και περισσότερες από μία. Άλλοι -ελάχιστοι- χρειάζονται τρεις ζωές για να ζυπνήσουν, άλλοι -οι περισσότεροι- δεν πρόκειται να ζυπνήσουν ποτέ, δεν πα' να ζουν εις τους αιώνες των αιώνων. Ο ήρωας του βιβλίου, ο ήρωας που ο δύσμοιρος συγγραφέας νομίζει ότι ο ίδιος δημιούργησε, ανήκει στη μειοψηφία. Χρειάστηκε να ζήσει τρεις ζωές για να ζυπνήσει στην τέταρτη. Και μόλις ζύπνησε, νόμισε ότι ονειρευόταν. Η εύκολη λύση. Πώς το λένε οι συγγραφείς; Σεναριακή ευκολία... Ακούς εκεί όνειρο! Μα τι διάολο, για Παπακαλιάτη την πέρασε τη μοίρα του; Πόσες και πόσες φορές δεν του' πα ότι δεν υπάρχουν όνειρα, ότι είναι αναμνήσεις μια άλλης ζωής; Κι εκείνος έζησε τρεις ζωές -ζωή να 'χει- χαράμισε τρεις ζωές για να κατορθώσει στην επόμενη ν' αγγίξει το ιδανικό, ν' ανοίξει επιτέλους τα μάτια του. Και τι έγινε που τα άνοιξε, θα μου πεις, αφού τα ξανάκλεισε, όπως και στις τρεις προηγούμενες; Άλλη μια απλοϊκή ερώτηση, εντελώς ανθρώπινη, κοινώς βλακώδης. Έχεις ένα κόλλημα με το θάνατο, ρε παιδάκι μου! Και να πει κανείς ότι δεν ξέρεις πως θα πεθάνεις... Αφού το ξέρεις, αφού προετοιμάζεσαι χρόνια και χρόνια, γιατί τρελαίνεσαι; Αρχή και τέλος, λέει. Πανηγυρίζεις για την αρχή, ωρύεσαι για το τέλος. Κι ακόμα δεν έχεις μάθει κάτι πολύ απλό: Στο σύμπαν δεν υπάρχει αρχή και τέλος! Και μόνο στον πλανήτη Γη έχεις θεσπίσει τους δικούς σου, γελοίους κανόνες. Λες και ο πλανήτης Γη δεν είναι κομμάτι του σύμπαντος, λες και λειτουργεί αυτόνομα...

Με λένε Μοίρα. Και ποτέ δεν μοιρολογάω. Αλλά εσύ μοιρολογάς. Μοιρολογάς το «φουκαριάρη» τον ήρωα του βιβλίου που τον πήρε η άσπλαχνη η μοίρα του πάνω στο άνθος της ηλικίας του. Στέκεσαι, δηλαδή, στο τέλος και λησμονάς όλα τα υπόλοιπα. Ανακαλύπτεις το δέντρο και χάνεις το δάσος. Εστιάζεις στον τύπο κι αποβάλλεις την ουσία. Και μη με ρωτήσεις ποια είναι η ουσία, δεν πρόκειται να τα ξαναπώ, μάλλιασε η γλώσσα μου πια! Τα είπα και στον ίδιο τον ήρωα, κάμποσες φορές. Και αν μη τι άλλο, κάποια στιγμή τα κατανόησε, τα βίωσε, τα έζησε, μέχρι ενός σημείου. Τι σημασία έχει, λοιπόν, τι έγινε στο τέλος; Στο τέλος... Ποιο τέλος; Υπάρχει τέλος; Ή μήπως αυτό που λες εσύ τέλος είναι απλώς μια καινούργια αρχή; Στο κάτω κάτω, ποιος σου λέει εσένα ότι έγινε αυτό που νομίζεις; Μια ζωή βγάζεις το συμπέρασμα εκ των προτέρων, μια ζωή ξερόλας! Πότε τον είδες να ξεψυχάει, μου λες; Μήπως τον είδες την πρώτη; Τη δεύτερη; Την τρίτη; Ή μήπως την τέταρτη; Ή μήπως είναι η μοναδική μαύρη BMW που ανεβαίνει με χίλια τη Συγγρού; Με λένε Μοίρα. Και καιρός είναι να βάλω μια τελεία σ' αυτή την ιστορία. Τελεία ναι, παύλα όχι.

Δεν υπάρχει τέλος σ' αυτήν την ιστορία, πουθενά δεν υπάρχει τέλος, πάει και τελειώνει! Η ιστορία συνεχίζεται, δεν επαναλαμβάνεται απλώς. Συνεχίζεται εσαεί. Και την καταγράφει αυτός ο κακόμοιρος συγγραφέας, και την καταγράφουν χιλιάδες, εκατομμύρια ακόμη δυστυχείς συγγραφείς, κατ' επιταγήν της μοίρας. Να, λοιπόν, που φτάσαμε και στο προκείμενο. Και βάλ' το μια και καλή μέσα στο νιονιό σου: Η ιστορία δε γράφεται κατ' επιταγήν της μοίρας, απλώς καταγράφεται κατ' επιταγήν της μοίρας. Ακόμα πιο λιανά να σου το κάνω; Η μοίρα δε γράφει την ιστορία, βρε, εσύ τη γράφεις, εσύ ο ίδιος! Η μοίρα δεν κάνει τίποτ' άλλο παρά να καθοδηγεί το νου και τα χέρια του καταγραφέα της, του γραφιά της, για να το πω λαϊκά. Γιατί, τι νομίζεις ότι είναι η μοίρα σε τελική ανάλυση; Η μοίρα είναι έμπνευση, είναι παρακίνηση, είναι προτροπή, είναι πρόκληση, είναι διέγερση, είναι ερέθισμα, είναι ζωντάνια... Είναι ζωή!

Με λένε Μοίρα. Και δεν είναι τυχαίο που οι σοφοί -σοφότεροι από σένα, αν μη τι άλλο- πρόγονοί σου με έπλασαν γυναίκα. Είμαι πλάσμα θηλυκό, θηλυκότατο, άσχετα αν στην προκειμένη περίπτωση σου μιλάω μέσα από το νου, το πνεύμα και την ψυχή ενός αρσενικού. Άλλωστε, τι κάνουν οι γυναίκες; Εμπνέουν τους άντρες, αυτό κάνουν. Για πλάκα, νομίζεις, το λένε αυτό που λένε; Μπας και πιστεύεις ότι ήταν τυχάρπαστος αυτός που καθιέρωσε τον επιστημονικό όρο «Μοιραία Γυναίκα»; Επιστημονικός όρος, καλά το λέω. Χρειάστηκαν χρόνια και ζαμάνια, ατέλειωτοι αιώνες, χιλιετίες βαθιάς επιστημονικής μελέτης της ανθρώπινης συμπεριφοράς για να θεσπιστεί αυτός ο όρος. Και πλέον τον χρησιμοποιούνε όλοι' όλοι ανεξαιρέτως. Θηλυκοί κι αρσενικοί. Και σερνικοθήλυκοι. Και το εννοούν αυτό που λένε. Μοιραία Γυναίκα... Είναι σλόγκαν πια, είναι σύνθημα, είναι σύμβολο. Μοιραία Γυναίκα... Και μη μου πεις ότι έχει την ίδια βαρύτητα ο όρος «μοιραίος άντρας», έτσι;

Γι' αυτό σου λέω...

Με λένε Μοίρα.

Δε με λένε Κλωθώ, δε με λένε Άτροπο, δε με λένε Λάχεσι.

Με λένε απλώς Μοίρα.

Μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του <http://www.fasoulasonline.com/> και το ιστολόγιο του συγγραφέα <http://fasoulas.blogspot.com/>

Copyright© Χρήστος Φασούλας

[αρχή σελίδας](#)

Σταυρούλα Σκαλίδη:

Αναδεύοντας τις στάχτες (ένα απλό κείμενο)

Σ υνήθως, οι στάχτες αποτελούν τα αποκαϊδια από κάτι φλογερό. Από πάθος και έρωτα, μέχρι χαρτί και ξύλο και βιβλίο και άνθρωπο. Είναι γκρίζες και μουντές και λυπημένες και δεν προσφέρονται προς χρήση, παρά μόνο στα χριστουγεννιάτικα και πρωτοχρονιάτικα γλυκά τα οποία δεν φτιάχνονται χωρίς αυτές αναμειγμένες με βραστό νερό, για να «δέσει» το έδεσμα με τα μάγια της γλύκας και της επιτυχίας. Γίνεται γέννηση χωρίς θάνατο; Και θάνατος χωρίς γέννηση; Οι πόλοι του ίδιου σχοινιού. Και πάνω του εμείς να ακροβατούμε, τότε άτσαλα και πότε με χάρη.

Μετράμε συχνά κιλά από στάχτη του χρόνου, των αναμνήσεων, αυτών που έφυγαν ανεπιστρεπτί. Κουβαλάμε στις τσέπες μας από δαύτη μπόλικη. Άλλοτε σέρνουμε κοντά μας

τεφροδόχους με τη στάχτη των αγαπημένων μας, όχι απαραίτητα νεκρών. Κάποιες φορές ρίχνουμε στάχτη, στα μάτια των απέναντι. Για ξεκάρφωμα. Πότε μάς ρίχνουν εμάς στάχτη και σιωπούμε.

Και άλλοτε, γεννιόμαστε μέσα απ' αυτές τις στάχτες, καθώς τις αναδεύουμε. Βρίσκουμε στην γκριζάδα τους τη φλόγα μας και πάλι και παίρνουμε μπρος. Ανάβουμε τα σπίρτα μας και φεύγουμε για νέες πυρπολήσεις του εαυτού μας, της δημιουργίας μας, της σκέψης μας, των αισθημάτων μας. Καίμε και καιγόμαστε απ' την αρχή, φτιάχνοντας στάχτες καινούριες που θα θρέψουν το πυρ των άλλων. Υπόλειμμα ψυχής δεν είναι η στάχτη; Γιατί από το σώμα, μόνο τούτη καταδέχεται να μείνει και να συντροφέψει το τέλος προς την νέα έναρξη.

Ιστολόγιο: <http://stavroulascalidi.blogspot.com/>

Copyright©Σταυρούλα Σκαλίδη

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Χατζηζαμάνης

*

Κυρτώματα

Πέρασε άλλη μια μέρα στο λαγούμι. Παρέα με τον αετό και το φίδι. Τώρα συνήθισα πια να βλέπω και με κλειστά τα μάτια. Εκεί πάνω, μέσα από την τρύπα υπάρχουν μόνο σύννεφα. Θα βρέχει έξω ο κόσμος. Θα βρέχει και θα κρυώνει. Και 'γω εδώ μέσα στην αγκαλιά από χώμα με τα νύχια μου σκαλίζω γράμματα και προεκτάσεις στα τοιχώματα.

Δως μου πάλι εκείνη την αίσθηση στην γλώσσα μωρό μου, τις σκόνες και την τραχύτητα. Πες μου πως δεν πονάς πια, στα κόκαλα και στους νευρώνες. Εγώ θα τρέξω ξανά και ξανά να σε νιώσω όποτε χρειαστείς να σε γνωρίσω, να σε διαβάσω.

Και τι έγινε με την αφήγηση; Γιατί σταμάτησε; Κάποτε εσύ μου 'λεγες για την ιστορία χωρίς τελεία. Και σε ρωτούσα πως γίνεται αυτό. Η τελεία μπαίνει στον ουρανό μου 'λεγες και επειδή δεν φαίνεται είναι σαν να μην μπαίνει ποτέ.

Δεν σταματά να βρέχει εκεί πάνω. Ο κόσμος τώρα κουρνιάζει, απλώνει τα βρεγμένα ρούχα και αφήνει τις ομπρέλες να στραγγίζουν. Και εδώ το χώμα γίνεται νωπό, όλο και πιο υγρό, όλο και πιο δυσάρεστο.

Πες μου για τους αποχωρισμούς μωρό μου, στα αεροδρόμια και στα λιμάνια, στους σταθμούς των τραίνων. Ποιος δρα σε σχέση με τον άλλο; Ποιος αδρανεύει; Αυτός που φεύγει μένει μου 'λεγες, γιατί κοιτάζει πάντα πίσω.

Βρέχομαι, χωρίς ρούχα, χωρίς διαμεσολαβητές, χωρίς την επαφή μέσα από κάτι άλλο. Καίγομαι, με χέρια γυμνά φοβάμαι να σε ψηλαφήσω. Ψάω μόνο της θηλής σου.

Στο λαγούμι δεν χωράς μωρό μου και 'γω θέλω να μ' αφήσω. Από πάνω αν με δω ίσως και με συμπονέσω.

αρχή σελίδας

Οδυσσέας Ελύτης

Γυμνός, Ιούλιο Μήνα

Γυμνός, Ιούλιο μήνα, το καταμεσήμερο. Σ' ένα στενό κρεβάτι, ανάμεσα σε δυο σεντόνια χοντρά, ντριλίνα, με το μάγουλο πάνω στο μπράτσο μου που το γλείφω και γεύομαι την αρμύρα του. Κοιτάζω τον ασβέστη αντικρύ στον τοίχο της μικρής μου κάμαρας. Λίγο πιο ψηλά το ταβάνι με τα δοκάρια. Πιο χαμηλά την κασέλα όπου έχω αποθέσει όλα μου τα υπάρχοντα: δυο παντελόνια, τέσσερα πουκάμισα, κάτι ασπρόρουχα. Δίπλα, η καρέκλα με την πελώρια ψάθα. Χάμου, στ' άσπρα και μαύρα πλακάκια, τα δυο μου σάνταλα. Έχω στο πλάι μου κι ένα βιβλίο.

Γεννήθηκα για να 'χω τόσα. Δεν μου λέει τίποτε να παραδοξολογώ. Από το ελάχιστο φτάνεις πιο σύντομα οπουδήποτε. Μόνο που 'ναι πιο δύσκολο. Κι από το κορίτσι που αγαπάς επίσης φτάνεις, αλλά θέλει να ξέρεις να τ' αγγίζεις οπότε η φύση σου υπακούει. Κι από τη φύση - αλλά θέλει να ξέρεις να της αφαιρέσεις την αγκίδα της.
(από το Ο μικρός ναυτίλος, Ίκαρος 1985)

*

Άσημον

Έντεκα του Αυγούστου απόκρημνες κι άνθρωπος κανείς
Μήτε και σπίτι. Μόνο βοές, βοές και μία
Θάλασσα πεινασμένη που ορμάει να φάει μαράζι απ' τα παλιά
ορυχεία σου
Κείνα των κίτρινων καιρών με τον μεγάλο μαύρο σκύλο

Γαβ η αγάπη• γαβ η απάρνηση• γαβ η Μαρία και η
Προσκύνησις των Μάγων• γαβ όλα σου τα υπάρχοντα
Γεννηθείς; Εν; Έτος; Θρήσκευμα; Κενό.
Ενώ
Κάτω από τα σαν παλαιά παλίμψηστα
Κάθετα τείχη όπου δυο τρεις ακόμη θυρεοί διακρίνονται
Περνάν οι Ούγοι με τις Αουγκουστίνες τους και με τα
κυνηγετικά τους
κουδουνάκια ή άλλα χωρικών παιχνίδια
Στον πλαγιάυλο. Και στρατός πολύς ύστερα, μαύρος
Σειρήνες. Το νοσοκομειακό. Και δεξιά στο βάθος ένα
Μέγα πετρελαιοφόρο με δάσος γερανούς
Που πλέει κατά τα δυτικά και απομακρύνεται

Κάπως έτσι κι εμείς. Κι άλλοι επιστρέφουν. Αλλ'
Ούτ' ενός το άηχο σώμα με τ' αγγίγματα όσα
Γνώρισε να συνωθούνται μέσα του δεν φανερώνεται
Μονομιάς να πέσει
όπως πέφτει το κακό
η αλήθεια

Όμως φαίνεται ότι σαν αποσπασμένες
Από κοίλα παλαιών νεκρών ακόμη και όταν
Φως φέρνουν, σκοτεινές είναι οι θεότητες
Και ποτέ κανενός (όπως των ερωτευμένων κάποτε που εγγίζονται
τα ματοσίνορα
Μια στιγμή τούς εφάνηκε είδανε την ύφανση του πεπρωμένου)
Δεν εδόθηκε κάτι να διακρίνει
Όμορφο κι όλο ερείπια όπως ο πρώτος έρωτας

Α τι να πεις που κι έναν μόνον
Αναστεναγμό ν' ανοίξεις θα σε ρίξει χάμου ο άνεμος

Γαβ η αγάπη• γαβ ο Ιούδας με το φυγαδευμένο βλέμμα του
Γαβ του κόσμου όλου οι αποστάσεις και οι μακρύτατοι καιροί
Δεν ακούγεται πια τίποτε. Κείνο που 'θελε ο Θεός
Η ψυχή μου, η προς στιγμής αιώνια, το 'νωσε
Και ξανά βρήκε το νόημα της υλακής του ο σκύλος

Να τες τώρα που σιγά σιγά
Επιστρέφουν οι στεριές. Υπόσταση λαβαίνουν οι άνθρωποι
Στην παλιά του θέση ξαναρχινάει ν' αναβοσβήνει ο φάρος
Και το σπίτι το κόκκινο αργοπορημένο
Στ' ανοιχτά του κάβου στέκει αρόδο μ' αναμμένα φώτα
Μασουλάνε χόρτο σκοτεινό τα περιβόλια
Και θολή θωρείς μες στους αιθέρες να
Κατεβαίνει μ' ένα δίσκο φρέζιες τρέμουσες
Η γυναίκα που τη λεν Γαλήνη.

(από Τα Ελεγεία της Οξώπετρας, Ίκαρος 1991)

Από το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού
(<http://www.snhell.gr/anthology/writer.asp?id=9>)

[αρχή σελίδας](#)

Γιώργος Ιωάννου

Ομίχλη

Δεν ξέρω πια τι γίνεται με την ομίχλη κι αν εξακολουθεί να πέφτει τόσο πηχτή ή μήπως χάθηκε ολότελα κι αυτή, όπως η πάχνη πάνω απ' τα πρωινά κεραμίδια. Βλέποντας την παρθενική πάχνη να γυαλίζει παντού, λέγαμε: "Είχε κρύο τη νύχτα" ή "τα λάχανα θα γίνουν με την πάχνη πιο γλυκά• πρέπει να κάνουμε ντολμάδες".

Όταν ερχόταν ο καιρός της ομίχλης, είχα πάντα το νου μου σ' αυτήν. Μέρα τη μέρα περίμενα να με σκεπάσει κι εγώ να χάνομαι αθέατος μέσα της. Θλιβόμουν όμως πολύ, όταν έπεφτε τις καθημερινές, την ώρα που βασανιζόμουν με τα χαρτιά στο γραφείο. Παρακαλούσα να κρατήσει ως το βράδυ, συνήθως όμως γύρω στο μεσημέρι διαλυόταν από έναν ήλιο ιδιαίτερα δυσάρεστο. Μα, καμιά φορά, όταν ξυπνώντας τ' απόγευμα, την ώρα που έλεγα αν θα πάω στο σινεμά ή στο καφενείο, έβλεπα αναπάντεχα απ' το παράθυρο το απέραντο θέαμα της ομίχλης, άλλαξα αμέσως σχέδια και πορείες. Σήκωνα το γιακά της καμπαρντίνας, κατέβαινα με σιγουριά τα σκαλιά κι έφευγα για την παραλία, χωρίς ταλαντεύσεις. Η ομίχλη είναι για να βαδίζεις μέσα σ' αυτήν. Διασχίζεις κάτι που είναι πυκνότερο από αέρα και σε στηρίζει. Αλλά και κάτι ακόμα• ομίχλη χωρίς λιμάνι είναι πράγμα αταίριαστο.

Η ομίχλη ήταν ακόμα πιο γλυκιά, όταν την ψιλοκεντούσε εκείνη η βροχή, η πολύ ψιλή βροχή του ουρανού μας. Αυτή που δε σε βρέχει, μα σε ποτίζει μονάχα και φυτρώνουν πιο λαμπερά τα μαλλιά σου την άλλη βδομάδα. Και τότε έπαιρναν νόημα τα φώτα και τα τραμ και τα κορναρίσματα. Ακόμα κι οι πολυκατοικίες γίνονταν ελκυστικές μες στην αγνάδα.

Κι ύστερα έφτανα στο καφενείο του λιμανιού, αυτό που από χρόνια είναι γκρεμισμένο, να ξαναβρώ την παρέα μου. Κι όταν δεν ήταν εκεί -και δεν ήταν ποτέ εκεί- καθόμουν ώρες και καρτερούσα. Πίσω απ' τα τζάμια διαβαίνουν αράδα οι σκιές αυτών, που τώρα έχουν πεθάνει. Κολλούσαν το μούτρο τους για μια στιγμή στο θαμπό τζάμι κι άλλοι έμπαιναν μέσα, ενώ άλλοι τραβούσαν ανατολικά για τον Πύργο του Αίματος. Κι αν δε μου έγνεφε κανείς, έβγαινα κι ακολουθούσα μια σκιά, που ποτέ δεν μπορούσα να προφτάσω.

Δε θυμάμαι από πού ερχόταν εκείνη η ομίχλη• μάλλον κατέβαινε από ψηλά. Τώρα, πάντως, ξεκινάει βαθιά απ' τα όνειρα. Αυτά που χρόνια μένανε σκεπασμένα μ' ένα βαρύ καπάκι, που όμως πήρε απ' την πίεση για καλά να παραμερίζει.

Πέφτει πολλή ομίχλη, γίνομαι ένα μ' αυτήν, και ξεκινάω. Ακολουθώ άλλες σκιές ονοματίζοντάς τες. Περπατώ κοιτάζοντας το λιθόστρωτο. Αυτό σε πολλούς δρόμους και δρομάκια ακόμα διατηρείται. Δεν υπάρχει, βέβαια, ανάμεσα στις πέτρες το χορταράκι, που φύτρωνε τότε. Όλα έχουν γκρεμίσει ή ξεραθεί. Κανένας θάνατος δεν είναι καλός. Ω, και νά 'ταν αλήθεια, αυτό που λένε, πως θα τους ξαναβρούμε όλους...

Ακολουθώντας τις σκιές μπαίνω πάντα στον ίδιο δρόμο. Τα δέντρα και τα φυτά θεριεύουν μες στη μοναξιά και τη θολούρα. Γίνονται σαν κάστρα τεράστια. Φτάνω στο αγέρωχο σπίτι το τυλιγμένο με κισσούς και φυλλώματα. Παρόλο που οι σκιές κοντοστέκονται και σα να μου γνέφουν, εγώ δεν πλησιάζω καν στην Πορτάρα. Θαρρώ πως μόνο αγαπημένο πρόσωπο θα με πείσει κάποτε να την περάσω.

Φεύγω και ξαναχάνομαι μέσα στα τραμ, τα φώτα και την κίνηση. Ο νους μου είναι κολλημένος στην ομίχλη και σ' όλα όσα είδα μέσα σ' αυτήν. Προσπαθώντας να ξεχαστώ περπατώ πολύ τις ομιχλιασμένες νύχτες. Αισθάνομαι κάποια ανακούφιση με το βάδισμα. Τα μεγάλα βάσανα κατασταλάζουνε σιγά σιγά στο κορμί και διοχετεύονται απ' τα πόδια στο υγρό χόμα.

(από το Η Μόνη Κληρονομιά, Κέδρος 1982)
Από το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού
(http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=249&author_id=12)

αρχή σελίδας

Γεώργιος Βιζυηνός

Α΄. Η Μάνα

Φουρτούνιασεν η θάλασσα και βουρκωθήκαν τα
βουνά!
είναι βουβά τ' αηδόνια μας και τα ουράνια σκοτεινά.
Κι η δόλια μου η ματιά θολή.
Παιδί μου, ώρα σου καλή!

Είν' η καρδιά μου κρύσταλλο και το κορμί μου
παγωνιά!
σαλεύ' ο νους μου, σαν δενδρί, που στέκ' αντίκρυ στο
χιονιά,
και είναι ξέβαθο πολύ,
παιδί μου, ώρα σου καλή!

Βοΐζει το κεφάλι μου σαν του χειμάρρου τη βοή!
ξηράθηκαν τα χείλη μου, και μου εκόπη κι η πνοή,
σ' αυτό το ύστερο φιλί,
παιδί μου, ώρα σου καλή!

Να σε παιδέψ' ο Πλάστης μου, κατηραμένη ξενητειά!
Μας παίρνεις τα παιδάκια μας και μας αφήνεις στη
φωτιά,
και πίνουμε τόση χολή,
όταν τα λέμ' «ώρα καλή!»

Β΄. Το παιδί

Φυσά βοριάς, φυσά θρακιάς, γεννιέται μπόρα φοβερή!
με παίρνουν, μάνα, σαν φτερό, σαν πεταλούδα
τρυφερή,
και δεν μπορώ να κρατηθώ•
μάνα μην κλαις, θα ξαναρθώ.

Βογγούν του κόσμου τα στοιχειά, σηκώνουν κύμα
βροντερό!

θαρρείς ανάλωσεν η γη, και τρέχ' η στράτα, σαν νερό,
και γω το κύμα τ' ακλουθώ
μάννα μην κλαις, θα ξαναρθώ.

Όσες γλυκάδες και χαρές μας περεχύν' ο ερχομός,
τόσες πικράδες και χολές μας δίν' ο μαύρος χωρισμός!
Ωχ! Ας ημπόργα να σταθώ...
μάννα μην κλαις, θα ξαναρθώ.

Πλάκωσε γύρω καταχινιά, κι ήρθε στα χείλη μ' η ψυχή!
Δος με την άγια σου δεξιά,δος με συντρόφισσαν ευχή,
να με φυλάγη μη χαθώ,
μάννα μην κλαις, θα ξαναρθώ.

-

(από Το τέλος του παραμυθιού ή η αρχή του ονείρου, Ερμής 2001)
Από το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού
http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=320&author_id=74

[αρχή σελίδας](#)

Θοδωρής Βοριάς

Όπως με ήξερες

Όπως με ήξερες,
ακούστηκε κι αυτή τη νύχτα
η ιστορία της ζωής μου
σε ωριαίες συνέχειες.

Ίσως να κατάλαβες
πως τα φανάρια των δρόμων
δε σταμάτησαν ν' αναβοσβήνουν
γιατί δεν άφησα τη Σαλονίκη
για κάποια πόλη στην επαρχία.

Ίσως να φοράω μαύρα ρούχα
σ' ένδειξη αντίδρασης·
οι έμποροι δεν ονειρεύονται απόψε
που έμαθες πως γράφω ποιήματα,
που έμαθες πως μ' ένα στίχο
χαράζονται οι διαχωριστικές γραμμές.

Είδες πώς μ' ένα μολύβι
σε χάραξα στα δυό;
Θ' αναρωτιούνται το πρωί

τα δυο μισά κομμάτια σου
γι αυτή τη νύχτα.

Όπως με ήξερες,
μα σελίδα μεταμεσονύχτιων ονείρων
εκτυπωμένη σε χαρτί τσαλακωμένο.

*

Μεταθέσεις

Στοιχειώνουν γύρω μου οι ρίζες
ό,τι ήταν νά ρουφήξουν εξαντλήθηκε·
ζητάω κάθε τόσο μια μετάθεση,
σαν άσκηση ετοιμότητας γι' απόδραση
-να μένουν πίσω φάκελοι
με χιλιάδες «καλημέρα» ξεχασμένοι
με ένδειξη «προς αξιολόγηση».

Οι κομμένες ρίζες μου πετρώσανε
θα δυσκολέψουν τα έργα του μετρό,
Ντεπό, Βαρδάρη, "Ευκλείδη"...

Κάποτε σαν θα γίνει το μετρό,
απ' το συρμό θα νιώθεις φευγαλέα
ενθύμια ληγμένα να γυαλίζουν,
στις σκοτεινές του σήραγγες
κι αποτυπώματά μου ξέθωρα
και σκόρπιες αιτήσεις μεταθέσεων.

*

Κόκκινος κύκλος

Σαν να σε βλέπω,
βάφεις στον τοίχο κόκκινο κύκλο.
Ξεκολλάει η ώχρα,
χύνονται τα χρώματα
που 'χανε βάνει με τα χρόνια οι νοικάρηδες.
Ρέει απ' τον κύκλο
η γλουτολίνη της παλιάς αφισοκόλλησης
κι όλο το σπέρμα που γεννούσε τις ιδέες...

Ψάχνεις να καταλάβεις
τι του 'κανες του τοίχου·
η ιστορία χύνεται συνέχεια
στο πεζοδρόμιο, στην άσφαλτο.

*

Πίσω απ' το Ποσειδώνιο

Τις νύχτες οδηγούνται, ιδρωμένοι,
οι αιχμάλωτοι του έρωτα
πίσω απ' το Ποσειδώνιο.

Μισόγυμνοι παραδίνονται
σε στεναγμούς κι αγκαλιάσματα,
στα σκοτεινά αποδυτήρια.

Τις στιγμές εκείνες ξεκολλάνε
απ' τις σκιές άλλες σκιές που τρέφονται
απ' τα περισσέματα των πόθων.

Μεθούν τη μοναξιά τους με ψίθυρους,
με κάποιο πνιχτό φιλί, με μια πνοή βαριά
ή ένα τίναγμα της έξαψης.

*

Νιώθεις τους τοίχους

Νιώθεις τους τοίχους στο δωμάτιο
να σε κοιτάζουν με τα μάτια μου.

Ακούς τις γάτες απ' έξω
να κλαίνε τους έρημους δρόμους,
τα δέντρα να βγάζουν βλαστάρια.

Νικάς τη μοναξιά με το μολύβι σου,
η ανάσα μου γιατρεύει τις πληγές σου.
Αν λιποθυμήσεις θα σε πάρω στα χέρια
να σ' απλώσω σ' άλλο ποίημα.

Copyright©Θοδωρής Βοριάς

[αρχή σελίδας](#)

[ΣΤΕΙΛΤΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ, ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΣ](#)

Αγαπητοί αναγνώστες. Τον Μάρτιο του 2006 οι "Στάχτες" έκλεισαν 3 χρόνια. Οι επισκέψεις αυξήθηκαν. Με χαρά δεχθήκαμε τα μηνύματά σας για έναν χώρο δημοσίευσης των κειμένων σας. Ήδη ανταποκριθήκαμε εντάσσοντας [μία ακόμη ιστοσελίδα](#) η οποία είναι, και θα παραμείνει στη διάθεσή σας. Η συγκομιδή των κειμένων άρχισε, και με χαρά βλέπουμε τα κείμενα αργά και σταθερά να πληθαίνουν. Περισσότερο δε να πούμε ότι η επισκεψιμότητα αυτής της σελίδας βρίσκεται

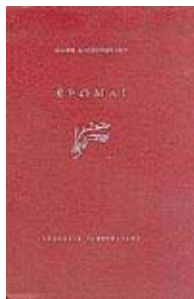
διαρκώς στα ύψη!

Μπορείτε να στείλετε κείμενά σας στο stachtes@2stratos.com συνοδευόμενα από ένα σύντομο (προαιρετικό) βιογραφικό. Κάποια φωτογραφία που να σας εκφράζει είναι επίσης καλοδεχούμενη. Χαρακτηρίστε τα κείμενά σας, είτε σαν ποίηση, πεζό, δοκίμιο κ.α. Μπορείτε βεβαίως να τα στέλνετε και άτιτλα!

Κάποια κείμενά σας μπορούν να δημοσιευτούν στην κύρια σελίδα κάποιου τεύχους αν το κρίνουμε εμείς, και μετά από έγκριση δική σας.

[αρχή σελίδας](#)

ΝΕΑ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ και ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ. (συνεχή ανανέωση)

(κατ.16/12/2006) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** «Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις **Γαβριηλίδης** η πρώτη ποιητική συλλογή της **Μαίρης Αλεξοπούλου**, με τίτλο «**Ερώμαι**». Ποίηση ερωτική που ξεκινάει από το σώμα για να καταλήξει και πάλι σ' αυτό. Ποίηση λες και δαγκώνεις σφιχτά ένα ζουμερό ροδάκινο, ίσα-ίσα για να αφήσεις τα υγρά του να τρέξουν ζεστά στα γυμνά σου χέρια.»

--

(κατ.16/12/2006) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Οι Εκδόσεις **GEMA**, η **Μαρία Γκέρτσου**, η **Αλεξάνδρα** και η **Μαρία Σπηλιάδη**, σας προσκαλούν στην παρουσίαση της έκδοσης «**Με μάτια που βλέπουν**» μια επιλογή από κριτικά κείμενα της Βεατρίκης Σπηλιάδη για την τέχνη. Την **Πέμπτη 21 Δεκεμβρίου 2006 στις 19:30**, Στο αμφιθέατρο του Μουσείου Μπενάκη, Κτίριο Οδού Πειραιώς 138, Γκάζι.

Για το βιβλίο θα μιλήσουν οι:

Άννα Κεσίσογλου, σκηνοθέτης, Λίνα Παπαϊωάννου, θεατρολόγος, Άγγελος Σκούρτης, εικαστικός, Αντώνης Κωτίδης, ιστορικός τέχνης

Εκδόσεις GEMA, Σπενυσίππου, 1, Κολωνάκι 106 75. Τηλ: 210 7258 350, fax: 210 7222 072 e-mail: info@gemapublications.gr

--

(κατ.3/10/2006) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Κυκλοφόρησαν από τις **Εκδόσεις Μαραθιά «τα μυστικά του Κόλπου» του Πάνου Ζέρβα**, ένα βιβλίο με επιλογή κειμένων από το ομώνυμο ιστολόγιο. (<http://tamystikatoukolrou.blogspot.com/>) Περιέχονται 33 θέματα (ποστ) και κάθε ένα απ' αυτά συνοδεύεται από μια πλούσια συλλογή σχολίων των επισκεπτών / αναγνωστών. Τα θέματα είναι ταξινομημένα στις ενότητες «ήτανε 'νας παραμυθάς», «πολιτική;», «τα σκίτσα» και «τις αγάπες δεν τις κρύβω». Σελίδες 308.

Στην ίδια σειρά των εκδόσεων Μαραθιά (Μάνης 1, Αθήνα, e-mail: dmarathias@yahoo.gr), βασισμένα σε κείμενα που παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά σε ιστολόγια, κυκλοφόρησαν επίσης τα βιβλία: Πισιρίκος, Κουρούνα, Το Χημείο του Παρακράτους, Vista & A woman in this city.

Όλα τα βιβλία διατίθενται και από τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις του [λανού](#) και της [Πρωτοπορίας](#).

(κατ.3/10/2006) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:** Κυκλοφόρησε η ποιητική συλλογή **«ΧΟΡΕΥΟΝΤΑΣ» της Κατερίνας Γναφάκη από τις εκδόσεις «Ύφος»**, με τη γενική επιμέλεια του φιλόλογου Μιχάλη Μεργούπη. Διάχυτα στις 112 σελίδες της συλλογής ο ρυθμός, η μουσική, το χρώμα, η περιπέτεια της ζωής, η κατάβαση στα άδυτα των αδύτων της ψυχής, σπαράγματα και ψίθυροι, ένας πίνακας ζωγραφικής με λέξεις, μια μουσική συμφωνία ήχων που ξεπηδάνε μέσα από το χαρτί, ένας ατέρμονος χορός, ο χορός της ύπαρξης. «Καθαρεύω και ίπταμαι βαστώντας τα ζώπυρα.....Μη μ' αγγίζετε! Στην άλλη όχθη του ποταμού πορεύομαι να θάψω τα πτώμα- τα των οργισμένων θεών.....Στο έρεβος στέκομαι ν' αναστήσω τη δύναμη» Η συγγραφέας του βιβλίου γεννήθηκε στα Χανιά. Αποφοίτησε από το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης και εργάζεται ως δασκάλα. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Σ. ΑΪΒΑΛΗ Π.Π. ΓΕΡΜΑΝΟΥ 7 ΠΛ. ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ 105 61 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.210 3245 771

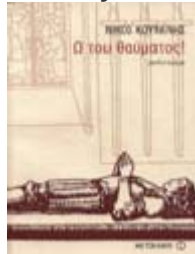
(κατ.20/09/2006) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: Μάκης Τσίτας, «Ο Κοκκινούλης»**
Εικονογράφηση: Ντανιέλα Σταματιάδη. Σχήμα: 25,5 x 21,5 εκ. Ο Κοκκινούλης λατρεύει το κόκκινο χρώμα, γι' αυτό και το θέλει παντού: στα ρούχα του, στα φαγητά,

στα παιχνίδια...Ακόμα και ο «κρυφός» φίλος του, ινδιανάκος είναι: το Κόκκινο Ζαρκάδι. Ένα θαυμάσιο βιβλίο για την παιδική φαντασία που χρωματίζει τη ζωή. Το κείμενο λιτό, παιγνιώδες, χιουμοριστικό. Εστιάζει σε απλά περιστατικά της καθημερινότητας που ανατρέπονται διαρκώς από την παιδική φαντασία και επιθυμία, ενώ παράλληλα η ηρεμία των περιγραφών λειτουργεί αντιστικτικά στην ένταση των εικόνων. Με την αφαίρεση, τον υπαινιγμό, την αντίστιξη, την αποφυγή διακοσμητικών στοιχείων, το κείμενο δημιουργεί το δικό του ποιητικό, εσωτερικό χώρο. Η εικονογράφηση, ρεαλιστική με στοιχεία του φανταστικού, κυριαρχείται από το κόκκινο χρώμα. Οι δυναμικές γραμμές της και η ποικιλία των γωνιών θέασης δημιουργούν

κίνηση, δράση, ένταση στη σύνθεση, εναρμονίζοντάς την απόλυτα με την εκρηκτικότητα της παιδικής φαντασίας, αλλά και με τη διεγερτική επίδραση του κόκκινου χρώματος. Το βιβλίο απευθύνεται σε παιδιά από 4 χρονών και πάνω και οι αναγνώστες θα το βρουν σε όλα τα ενημερωμένα βιβλιοπωλεία. **Εκδόσεις ΚΑΣΤΩΡ** E-mail: castor@artiongraphic.gr

(κατ.20/09/2006) **Οι Στάχτες Αγαπούν:** Νίκος Κουνενές: Ω του θαύματος! μυθιστόρημα, εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Μια τρομερή κρίση ταλανίζει τη σπαρασσόμενη από σκάνδαλα και έριδες Μονοπιστική Εκκλησία της Αβασκανίας, οδηγώντας τη στο χείλος της καταστροφής. Σαν από μηχανής θεός, ο υπέργηρος μητροπολίτης Ροζάριος θα βρει την περιπόθητη λύση, που θα αλλάξει όλα τα δεδομένα, μετατρέποντας την τραγωδία σε θρίαμβο. Οι ραγδαίες εξελίξεις που θα ακολουθήσουν θα εμπλέξουν στην υπόθεση δικαίους και αδίκους, τον Πρωτοπαιμένα Θεόμβροτο, τον Όσιο Πρόκλο τον Τρίτο (τον Ευσεβή), την άδολη μοναχή Ματθίλδη, τον δαιμόνιο ρεπόρτερ Μάκη Σπίνο και τον ακούραστο τηλεθεατή Μελέτη. Η αποκάλυψη του θαυμαστού Ιερού Δράματος θα συντελεστεί αιφνιδίως από έναν κομπάρσο της υπόθεσης, με την απαραίτητη συνεπικουρία ... (Απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

(κατ.20/09/2006) **Οι Στάχτες Αγαπούν:** Yoko Ogawa: Η πισίνα των καταδύσεων, Ο κοιτώνας,

Ημερολόγιο εγκυμοσύνης. εκδόσεις ΑΓΡΑ
"Η πισίνα των καταδύσεων" εξερευνά με συναρπαστική αδιακρισία τις πιο σκοτεινές παρορμήσεις. Η Γυόκο Ογκάουα βρίσκει τις κατάλληλες λέξεις για να απεικονίσει την εφηβεία, έναν κόσμο άδολης εμμονής, όπου απογοήτευση, επιθυμία, αναζήτηση της αγνότητας, σκληρότητα ή ικανοποίηση μπορούν κάθε στιγμή να προκύψουν χωρίς να προσβάλλεται κανένας ηθικός κανόνας, και να αλλάξουν μια μοίρα προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο...
(Απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

(κατ.20/09/2006) **Οι Στάχτες Αγαπούν:** Γιάννης Μαγκλής: Κοντραμπατζήδες του Αιγαίου,

μυθιστόρημα, εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Έγραψε για το βιβλίο ο Ν. Καζαντζάκης: «Πολλή εντύπωση μου έκανε η δύναμη του έργου σου. Πολύ δυνατό, πλούσια γλώσσα, μοναδική ακτινοβολία, τέλεια γνώση του θέματος. Και η πλοκή με πολλή τέχνη. Είσαι ένας πεζογράφος δυνατός. Αμφιβάλλω αν υπάρχει άλλος Έλληνας που να ξέρει τόσο καλά και να περιγράφει με τόση σαφήνεια τη θάλασσα της Ελλάδας. Είναι το ωραιότερο βιβλίο που διάβασα μετά τον πόλεμο». (Απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

copyright2003-2006©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Owner : visual artist [Stratos Fountoulis](#) / copyright2003-2004©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης [Στάχτες Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**